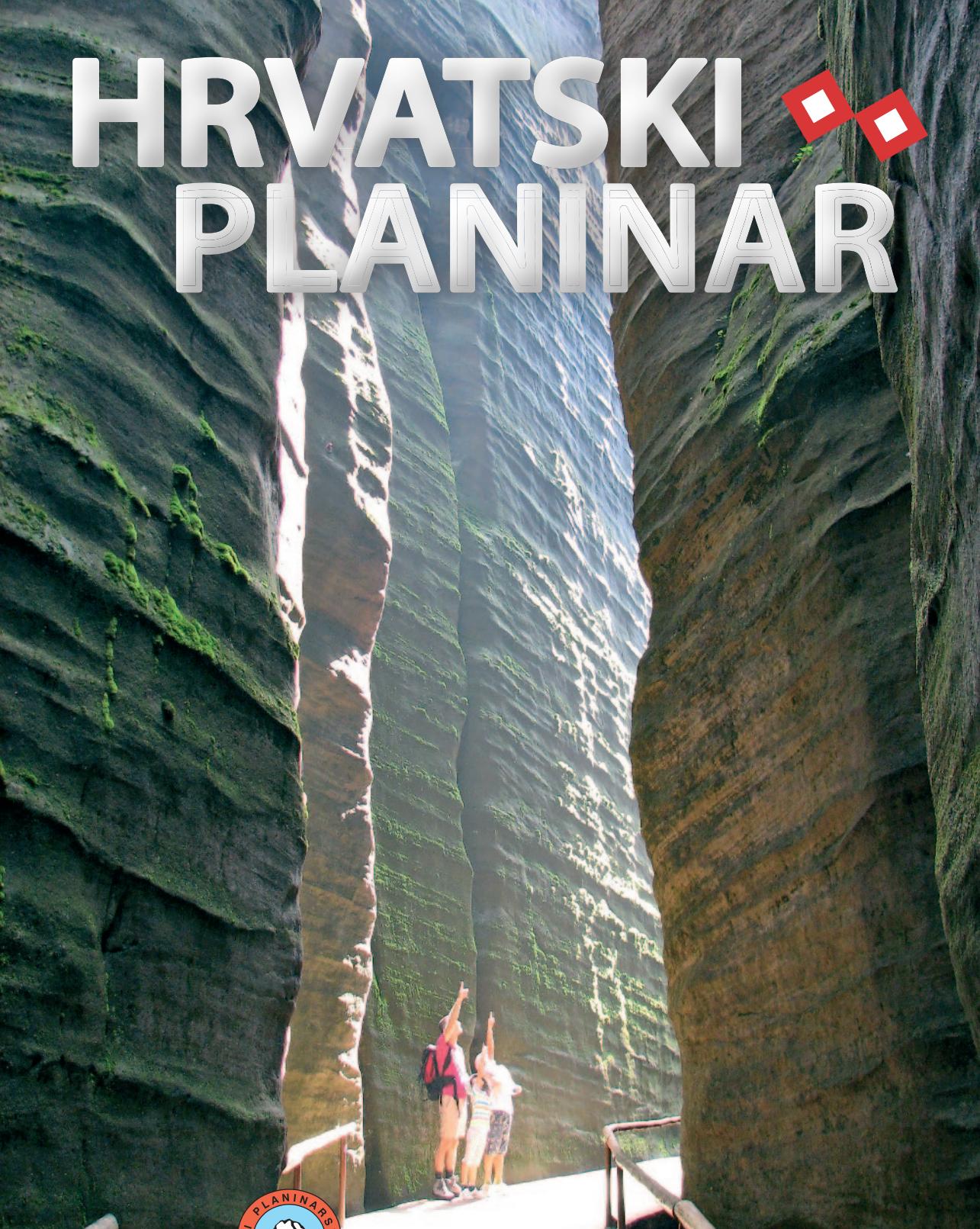

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 104

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

11

STUDENI
2012

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured Hrvatskoga planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://h.p.p.l.s.a.v.e.z.h.r>

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotićeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na ziro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza broj 2360000-1101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo

iznosi **35 eura**, a uplaćuje se na račun SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj. IBAN za uplate iz inozemstva jest HR4123600001101495742.

Cijena pojedinačnog primjerkra je 15 kuna (+ poština).

Vaš preplatnički broj

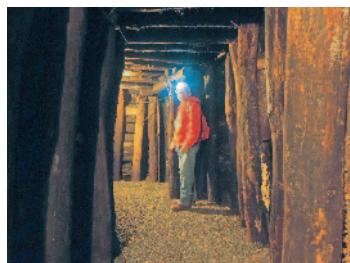
otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

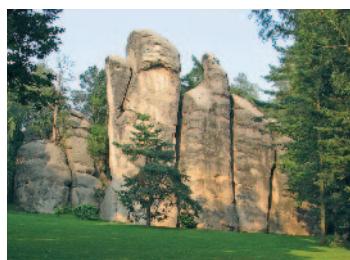
Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@plsavez.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini svim preplatnicima šalje uplatnica za preplatu.

472

Zamah vodičke djelatnosti u HPS-u

478

Rudnik Sv. Barbara u Samoborskom gorju

488

Adršpaško-teplické skály u sjevernoj Češkoj

492

Visoki Atlas i oko njega

Sadržaj

Članci

- 472** Zamah vodičke djelatnosti u HPS-u
Dorijan Klasnić
- 475** S Velebita na pivo u Pazarište
Branko Meštirić
- 478** Rudnik Sv. Barbara, nova atrakcija u Samoborskem gorju
Vlado Božić
- 484** Rujnica nad Neretvom
Antonija Genc
- 488** Adršpaško-teplické skály, zanimljiv planinski svijet sjeverne Češke
Vanja Radovanović
- 492** Visoki Atlas i oko njega
Dario Majetić
- 495** Prvi put na Triglavu
Željko Sporiš
- 498** Jalovec, alpski kraljevič
Ljerka Sedlan-König
- 501** Putovanje u Pivnicu i mrtvaci u trećem razredu vlaka
Hrvoje Malinar
- 503** Kita Gačešina (1226 m)
Ljiljana Šabić
- 505** Planinarska šetnica u Rijeci
Ivica Richter, Željko Kraljić, Klaudijo Tammaro, Vitomir Čulina

Info

- 508** Veliki Zavižan (1676 m)
- 510** Goranski planinarski put
- 510** Planinarski dom Kamenitovac
- 511** Horvatovih 500 stuba – kreativnost »običnog« planinara

Tema broja

Vodička djelatnost u HPS-u

Naslovница

Adršpaško-teplické skály u sjevernoj Češkoj,
foto: Daša Filipčić**511** www.pdsusedgrad.hr**511** Vremeplov

Rubrike

- 512** **Speleologija:** Šipila Lokvarka opet dostupna
- 515** **Planinarski putovi:** Aktivnosti Komisije za planinarske putove HPS-a u Lici
- 516** **Vijesti:** 4. skup vodiča društvenih izleta na Belecgradu, 80. obljetnica Schlosserova doma, Dnevnik »Put Oluje«, Spomenik na Velikoj Duvjakoviš
- 518** **Kalendar akcija**

Zamah vodičke djelatnosti u HPS-u

Dorijan Klasnić, Zagreb

N

e treba posebno isticati da je sigurno i svršishodno planinarjenje jedan od temelja planinarstva. Naše su planine idealna osnova za razvitak svih planinarskih specijalnosti pa nije neobično da se u Hrvatskoj organizirano planinarstvo pojavilo znatno prije nego u mnogim europskim zemljama te da je i danas uzor mnogim susjednim zemljama. Razumljivo je također da je organiziranje izleta i tura temeljna djelatnost planinarskih društava i klubova, a sigurno vođenje planinara neposredan način ostvarivanja te važne zadaće.

Prvim hrvatskim planinarskim vodičem smatra se lugar iz Begova Razdolja Jakob Mihelčić, koji je još krajem 19. stoljeća vodio Dragutina Hirca i tadašnje planinare po Velikoj Kapeli. Zbog potrebe za stručnim usavršavanjem i usklađivanjem planinara koji se bave vođenjem izleta i tura HPS je još 1961. osnivanjem stručne komi-

sije postavio temelje Vodičke službe HPS-a. Prvi pročelnik bio je Božidar Škerl, a posljednja desetljeća posebno je obilježio dugogodišnji pročelnik Darko Luš. U proteklih se nekoliko godina dogodilo više promjena u Vodičkoj službi HPS-a. Za mandata pročelnika Dražena Lovrečeka usuglašen je i donesen Pravilnik Komisije za vodiče HPS-a, koji je na snazi od proljeća ove godine. Tada je izabrano i novo vodstvo te komisije, koje je za kratko vrijeme provedlo mnogobrojne akcije. Time je osnažena Vodička služba HPS-a i snažno unaprijeden rad vodiča u planinarskoj udruzi, čime je njihova uloga dobila veću važnost.

Budući da sva vodička ostvarenja imaju smislu samo utoliko koliko koristi od njih imaju članovi planinarske udruge i same udruge, važno je i da svi planinari, a posebno oni koji organiziraju rad u planinarskim društvima i klubovima, o tome budu dobro obaviješteni. To je i povod nastanku

HPS-ovim aktima već je davno uređeno, a sada i potvrđeno, da je vodič »stručno osposobljen i od HPS-a ovlašten član osnovne planinarske udruge«, što znači da se osobe koje nisu školovanjem u HPS-u stekle vodički naziv i koje nemaju licencu HPS-a (ovlaštenje za vođenje) ne mogu nazivati planinarskim vodičima

ovog teksta, a i mnogih drugih koji su tijekom ove godine objavljeni u »Hrvatskom planinaru«, na webu HPS-a i drugdje. Informacije dospijevaju do članstva i putem drugih oblika suradnje – predavanja, seminara, vježbi i, dakako, brojnih planinarskih akcija koje vode vodiči HPS-a.

Djelatnošću vodiča upravlja Komisija za vodiče HPS-a. Komisija je tijekom ove godine pripremila tri važna akta – Program školovanja u Vodičkoj službi HPS-a, Program osposobljavanja vodiča instruktora i Postupak licenciranja vodiča. Ta je tri akta u rujnu jednoglasno potvrdio Izvršni odbor HPS-a. Njihovim donošenjem i usklađivanjem sa standardima vodičke djelatnosti u UIAA, HPS je ostvario sve preduvjete i za formalno potvrđivanje činjenice da se školovanje, usavršavanje i licenciranje vodiča u HPS-u provodi po međunarodnim standardima koje je utvrdila UIAA. Postupak međunarodnog potvrđivanja naših vodičkih standarda već je prilično odmakao, a vrijedi spomenuti da suradnjom i prenošenjem iskustava potporu Komisiji na tom putu daju i kolege vodiči iz Planinske zveze Slovenije. U skladu s tim aktima i odlukama Komisije, devetero vodiča već je zadovoljilo uvjete za status instruktora te su odlukom Komisije i imenovani instrukturima. Na instruktorskom usavršavanju još je dvadesetak vodiča, no vrijedi istaknuti da proces osposobljavanja instruktorskoga kadra time neće završiti. Prema novom programu školovanja održana su ove godine već tri tečaja za vodiče, a u planu je za sljedeću godinu još najmanje pet tečaja. Novim je aktima dodijeljena i nova uloga stanicama vodiča, a i samim vodičima.

Svi članovi Vodičke službe HPS-a članovi su osnovnih planinarskih udruženih u HPS koji su putem tečaja i ispita u Vodičkoj službi HPS-a stekli neki vodički naziv i značku. Na žalost, mnogo malih planinarskih udruženja nema snage ni dovoljno članstva da samostalno organizira planinarske izlete, a mnogo je i onih udruženja koje u svojim redovima zasad nemaju nijednog školo-

vanog vodiča. Zbog toga se nerijetko događa da organizirane izlete u planinarskim udruženjima vode članovi koji se predstavljaju kao vodiči, premda za to nemaju osnove jer nisu osposobljeni ni ovlašteni da se tako predstavljaju, niti da druge ljude vode u planinu. Ima i slučajeva da se, predstavljajući se kao vodiči, neki članovi HPS-a pozivaju na osposobljenost po vodičkim kategorijama koje u HPS-u ne postoje ili na odluke udruženja koje za to nisu nadležne. Ne gledajući samo formalno, već ponajprije kroz sigurnost planinarenja, trebalo bi biti samo po sebi logično i razumljivo da organizirane planinarske izlete u planinarskoj udruženju mogu i trebaju voditi isključivo ljudi koji su za to u HPS-u osposobljeni i ovlašteni – planinarski vodiči.

Da podsjetimo i pojasnimo! U HPS-ovim je aktima već davno uređeno, a sada i potvrđeno, da je vodič »stručno osposobljen i od HPS-a ovlašten član osnovne planinarske udruge«, što znači da se osobe koje nisu školovanjem u HPS-u stekle vodički naziv i koje nemaju licencu HPS-a (ovlaštenje za vođenje koje izdaje Komisija za vodiče) ne mogu nazivati vodičima HPS-a.

Rad Vodičke službe HPS-a provodi se izravnim djelovanjem vodiča u njihovim planinarskim udruženjima ili putem stanica vodiča i stručnih udruženja koje djeluju regionalno, okupljujući i usklađujući rad vodiča na svom prostoru djelovanja. Sada u Hrvatskoj ima jedanaest stanica planinarskih vodiča koje su udružene u HPS.

Odgovornosti, prava, dužnosti i stručna osposobljenost, kao i obuhvat vodičkih naziva u HPS-u, uređeni su aktima koje je potvrdio IO HPS-a. Svi planinarski vodiči, osim vodiča društvenih izleta, moraju biti članovi jedne od stanica, dok vodiči društvenih izleta, iako je preporučljivo, ne moraju nužno biti članovi stanice. Oni djeluju u svojim matičnim društvima, a neki su dodatno organizirani u odsjecima ili komisijama u nekim većim društvima gdje postoji takav oblik organizacije. Takvi odsjeci i komisije, međutim, nemaju

predstavnike u Vodičkoj službi HPS-a, ali mogu sudjelovati u postupku licenciranja vodiča. U svom organizacijskom kontekstu dužni su poštovati akte i odluke HPS-a, među kojima i akte koji reguliraju vodičku djelatnost te odluke Komisije za vodiče HPS-a.

Kao osnovu za kvalitetan rad, društva trebaju uskladiti svoje akte koji određuju načine izvođenja društvenih izleta i drugih aktivnosti u planinskom okruženju. Komisija za vodiče na raspolaganju je i rado će pomoći udružama udruženim u HPS da svoje pravilnike o organiziranju i vođenju izleta prilagode vodičkim aktima usvojenima na razini HPS-a, a putem njih i s aktima UIAA. Smjernice koje je 2011. u Srednjoročnom planu razvoja planinarstva 2011. – 2015. donijela Skupština HPS-a, a prema kojima društvene izlete mogu voditi isključivo licencirani vodiči HPS-a, dobar su motiv i podloga za unaprjeđenje uloge vodiča u planinarskoj udruzi.

U Hrvatskoj trenutačno licencu za vođenje ima 380 planinara i penjača, a Komisija za vodiče planira do 2015. obučiti još najmanje 150 osoba. Stoga pozivamo sve zainteresirane, one iskusne

u organizaciji izleta i one koji svojim volonterskim radom žele pridonijeti kvaliteti i sigurnosti boravka planinara u prirodi da nam se jave, izraze svoje želje i potrebe te putem sve boljih i priznatijih načina školovanja u HPS-u ostvare naziv vodiča i licencu za vođenje. Novosti u Vodičkoj službi HPS-a donose članstvu i nove mogućnosti.

Sa zadovoljstvom možemo zaključiti da planinarske udruge pokazuju sve veće zanimanje za upućivanje svojih iskusnih članova na školovanje za vodiče. Samo u 2012. obučeno je na tečajevima za vodiče više od stotinu hrvatskih planinara. Njihova su društva, a i oni sami, prepoznala potrebu ne samo za ospozobljenim vodičima, već i za planinarima koji na sustavan način stječu široko planinarsko obrazovanje, znanja i vještine potrebne za sigurno vođenje u planinskom okruženju, razumijevanje propisa i zakonskog okvira za organizaciju i izvođenje izleta. I gotovo najvažnije, vodičima koji postaju dijelom vrlo kvalitetne mreže poznanstava i stručnog znanja u cijeloj zemlji. Povezanost im omogućava brz dostup do informacija, kvalitetniju pripremu tura i prepoznatljivost u planinarskoj udruzi.

Organizirana planinarska skupina (HPD Kapela, Zagreb) u Julijskim Alpama

S Velebita na pivo u Pazarište

Branko Meštrić, Zagreb

7. Donje Pazarište – Velika Planina – Padeška Kosa – Štirovača. U duboko urezanoj dolini na i. podnožju Velebita smjestilo se ličko mjesto Donje Pazarište. Ž. p. za Donje Pazarište je Perušić u smjeru i. cestom preko Klanca i Kaluđerovca 16,8 km. Prenoćište i opskrba mogu se dobiti u gostionici Kalanji i Biškupović. U neposrednoj blizini mjesta prema z. ima više vrela izvor vode, najjače je Krstovac vrelo, od kojih nastaju potoci, koji i. od Pazarišta poniru. U Donjem Pazarištu mogu se dobiti kola za Perušić 16,8 km. Od z. kuća Pazarišta poljskim putem, što vodi d. stranom potoka Krpanovca širokom dolinom kroz košanice u smjeru sz. preko Male Plane do Velike Plane tamo, gdje se sastaje Krpanovac i Tisovac potok. Tu poljski put ide dalje Tisovcem potokom, u koji pada voda vrela Vodenica Majka, a mi polazimo nogostupom na Veliku Planu neprestano se uspinjući z. bočinom Bijelih Greda između dubokih i brojnih ponikava do na samo bilo njihovo. Prešavši preko bila dalje u pravcu sz. z. stranom Bijelih Greda na sedlo Padeške Kose, gdje se sastajemo s putem, što vodi od Pazarišta kroz dolinu Tisovca pa na stanove Bakovac, i od njih na Padešku kosu. Od sedla vodi put j. podnožjem Padeške kose iznad šumske ceste Štirovača – Debeljak, dok konačno u Petrašici izidemo na spomenutu cestu i njome dalje u pravcu s. na Štirovaču za 4 h 30' do 5 h. Vodu treba uzeti u Pazarištu i Velikoj Plani, a opskrbu u Pazarištu. Od Velike Plane do Štirovače nema nigdje vode. Put u koliko je vrlo strm od Velike Plane preko Bijele Greda na Padešku Kosu, u toliko nije tako naporan, jer neprestano vodi visokom i gustom miješanom šumom sve do Štirovače, a isto tako i onaj odvojak na dolinu Tisovca preko stanova Bakovac na Padešku kosu vodi neprestano šumom..

Dr. Josip Poljak: Planinarski vodič po Velebitu, str. 158
Izdalo Hrvatsko planinarsko društvo u Zagrebu, 1929.

Danas, kad se u planinu dovezete autom, i to asfaltiranom cestom, pa se još ljutite ako je cesta nešto lošija, zapitate li se kako se to nekad išlo na Velebit kad svega toga nije bilo? Ako vas jako zanima, to i nije teško saznati. Dovoljno je prelistati poneki stariji broj »Hrvatskog planinara« ili neki od starijih planinarskih vodiča i eto ti učas slike prošlih vremena!

Želite li na Štirovaču, treba vlakom do Perušića, gdje se mogu dobiti kola do Pazarišta (16,8 km), a potom put pod noge i za pet sati dobrog hoda (i znatnih uspona) eto vas na izvoru u Štirovači! Tako nas upućuje dr. Josip Poljak u svom poznatom Vodiču po Velebitu od 1929. godine. Približno tim smjerom proteže se današnja asfaltna cesta i normalno je da se njome za pola sata komotno dode na isto mjesto, što mi planinari i činimo. No, gdje je zaista prolazila opisana staza i u kakvom je uopće stanju danas? Mala skupina znatiželjnih članova PD-a »Šumar«, asfaltu i autima unatoč, odlučila je izvući iz zaborava tu stazu i pokušati je prehodati. Zašto baš ove godine? Pa

jednostavno – lugar Mićo, koji se dobro sjeća te staze, ide uskoro u mirovinu pa smo željeli iskoristiti njegovo znanje. Zahvaljujemo za pomoć i njemu, kao i njegovim nasljednicima. Pokazalo se da je veći dio staze zapravo poznat domaćim šumarima jer se ona dobrim dijelom i danas koristi kao šumska vlaka, a i sam smjer jasan je i logičan.

Plan je jednostavan – slijediti Poljakove upute i proći stazom. Budući da smo ipak komotni, nismo ni pomislili putovati vlakom, unajmljivati kočije, pa ni hodati cestama, a i promijenili smo smjer kretanja, ali sve to ništa ne mijenja na stvari. Članovi PD-a »Šumar« već godinama početkom ljeta borave upravo na Štirovači i učinilo nam se razumnim da stvar okrenemo i krenemo iz Štirovače u Pazarište. Poslije su nam zlobnici reklamirali da smo očito bili u krizi pa smo krenuli pješice na pivo, ali to dakako nije istina. Mi smo samo krenuli hodati, a to što smo završili u pivovari, dogodilo se sasvim slučajno.

Prema Poljakovu opisu staza na Petrašici izlazi na cestu pa njome nastavlja do Štirovače. Stoga

Stari put se
još nazire, a
vodi ugodnom
hladovinom

smo krenuli na Petrašicu – jer znamo gdje je. Ali, gdje je staza? Nismo je uspjeli naći sve dok nije došao lugar. Staza počinje iznad kamenoloma i vodi laganim usponom u početku usporedno s današnjom cestom. Poslije smo čuli da se radi zapravo o starom putu kojim se nekad i vozilo. Cilj je očit – treba se nekako izvući iz Štirovačke kotline, s nekih 1050 m na greben Padeške kose na 1274 m, koji je prirodna ograda prema Lici. Potom smo se nadali laganom silaskom nizbrdo. Samo nadali.

Kako staza danas izgleda u tom šumskom dijelu? Osim ovoga početnog, »originalnog«, obraslog dijela (na mjestima smo čak našli i

ostatke neke bivše markacije), staza se vrlo brzo pretvara u suvremene šumske vlake, očišćene i prohodne. Kako je narod nekada znao odabratij najpogodnije trase za svoje putove, tako očito i današnji šumari prema istim kriterijima biraju svoje putove i uopće ne čudi što se oni poklapaju. Silazak niz Padešku kosu koji slijedi mjestimice je prilično strm, što znači da bi moglo biti malo napornije hodati u suprotnom smjeru, ali cijelom putom vodi kroz visoku šumu, debelim hladom i izgrađenim šumskim vlakama. Na kraju, tu smo dionicu okončali za nešto više od jednog sata hoda strmim silaskom sasvim novom vlakom točno do stovarišta trupaca na poznatoj nam cesti Pazarište

Nova cesta na trasi staroga puta

Pazarište

– Štirovača. No, nije nam bilo znano da se taj kraj zove Tisovac.

Tisovac je, naravno, imenovan po zlosretnoj tisi, drvu koje nismo ni mogli pronaći jer je gotovo iskorijenjeno još prije nekoliko stoljeća (odlično drvo za fine stvari, no glave su joj došle razne vojske – kvalitetan luk od tisovine vrijedio je koliko danas dobra jurišna puška... ali to je druga tema). Naš Tisovac i cijelo to područje zapravo je nazvano po izvoru koji smo našli nedaleko ispod ceste u bajkovitom krajoliku zelenila i vode.

Put nastavlja još neko vrijeme kroz šumu, ali uskoro šuma završava. Kako idemo dalje (i niže) šuma je sve manja i tanja da bi se konačno na rubu kanjona Plane, na koji smo uskoro izbili, izgubila u šikari, a poslije i u pravom kamenjaru. Ovdje smo prvi put dobili vidik na dolinu, ali smo izgubili šumu i hladovinu koja prilično dobro dođe kad je otvoren teren pržionica od tridesetak stupnjeva.

Poljak taj dio naziva bočinom Bijelih greda i tu je naša staza, naročito kad se spusti u visinu sela Bakovca, put kroz krš sa svim svojim oblicima, pa i većinom krških botaničkih elemenata. Ta raznolikost, od dubine smrekovih šuma Štirovače, visokih šuma Padeške kose i malo lošijih oko Tisovca, pa sve do pravoga krša ponad Bakovca, zapravo je i najveća kvaliteta te staze.

Kad smo se spustili dalje u dolinu Plane pronašli smo pomalo zapušteno vrelo Vodenu Majku, potom i sutok našega Tisovca i Krpanovca,

sve kako Poljak piše. Sišavši u dolinu prošli smo selo Starčeviće i dobar dio Velike Plane pa smo hodnju okončali kod stare škole u Velikoj Plani. Hodati po asfaltu zaista nema smisla.

Što na kraju zaključiti o našoj probnoj, trosatnoj hodnji starom i napuštenom stazom? Jesmo li na kraju zadovoljni postignutim? Jako. Prehodali smo stazu, svladali i znatnu daljinu, pa i visinsku razliku, kroz raznolike krajeve, a sve stazom koja je i bez uređivanja lako prohodna i bez obilježavanja sasvim logična. Važna nam je ova hodnja i kao povod za podsjećanje na neke davne dane planinarske prošlosti. No, treba li ovoj stazi vratiti život, obnoviti je, markirati? Sigurno ne. Planinari je neće masovnije koristiti kad već imaju ceste i aute i kad se na Velebit ide tek tako, gotovo usput, na jednodnevni izlet ili samo na piknik pored izvora. Međutim, planinarima koji žele barem pokušati ići stazom kao nekad, pobliže pogledati krajeve kroz koje inače samo projure, uživati nekoliko sati u raznolikosti velebitske prirode, a pritom izvesti i lijep uspon (pa i silazak), svakako bismo je preporučili. Ne treba vam za to ni markacija, a ni Mićo lugar – poslužit će i GPS trag koji smo snimili i ostavili na webu (www.pdsumar.hr), kao i ovaj opis. Zar nije izazov barem jednom otici pješice iz Like na Štirovaču? Možda čak i vlakom do Perušića, gdje danas vjerojatno možete dobiti taksi do Velike Plane, ili se kao mi uputiti pješice sa Štirovače na pivo u Pazarište. Živjeli!

Rudnik Sv. Barbara

nova atrakcija u Samoborskom gorju

Vlado Božić, Zagreb

Upetak 29. lipnja 2012. navečer u Rudama pokraj Samobora svečano je za javnost otvoren stari rudnik Sveta Barbara. Nakon prigodnih govora brojni su posjetitelji mogli, uza stručno vodstvo, razgledati dijelove obnovljenih rovova rudnika Sv. Trojstvo i Kokel, a nakon toga uživati u glazbenom programu i rudarskim kulinarским specijalitetima – rudarskim kolačima »greblicama« (od sira, povrća i oraha).

Od zamisli do otvaranja trebalo je čekati deset godina. Zamisao o obnovi rudnika iznio je 2002. sada već pokojni geolog prof. dr. Boris Šinkovec, i to ne bez razloga. Na prostoru današnjih Ruda počelo se rudariti još u rimsko doba, a ta se djelatnost nastavila i u srednjem i novom vijeku, sve do

sredine prošlog stoljeća. Prvi pisani podaci govore da se tu 1210. kopala bakarna ruda te da je tada eksploracija rude povećana. Prvi pouzdani podaci o količini iskopane rude datiraju iz 16. stoljeća kada je vlasnik rudnika bio ljubljanski plemič i trgovac Leonhard Gruber. Poznato je da je 1525. bakar iz Ruda koristila zagrebačka kovnica novca.

Najveća proizvodnja bakra ostvarena je u 18. stoljeću, kada se bakar masovno koristio za vojne potrebe. Od rudarskog bakra izlivena su i zvona za Crkvu sv. Katarine u Zagrebu. Trgovci su bakar prodavali po Hrvatskoj, ali su ga i izvozili, najviše u Italiju, i to preko luka Bakar i Bakarac (otuda i imena tim lukama). Bakarne je rude bilo s vremenom sve manje pa je eksploracija 1851. prestala.

U razdoblju od 13. stoljeća do sredine 20. stoljeća u Rudama i okolici bilo je više rudnika. Najdulje rovove ima rudnik Vlašić, duge oko 550 metara, slijedi ga rudnik Sv. Trojstvo s 520 m, pa rudnik Elsa s 480 m i rudnik Kokel s 160 m rovova

Rudari 1951. ispred ulaza u rudnik Vlašić, kojima je Fanika Prosoli svakodnevno donosila ručak (autor slike nepoznat)

Prikaz Ruda s rudnicima i zanimljivostima na poučnoj stazi između Ruda i Manje Vasi

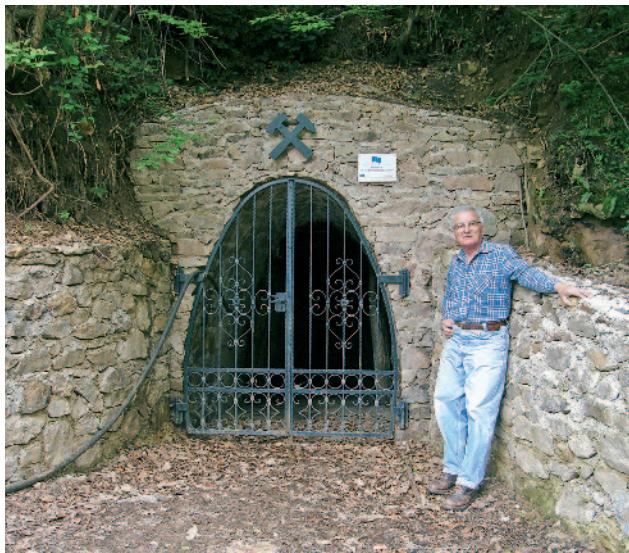
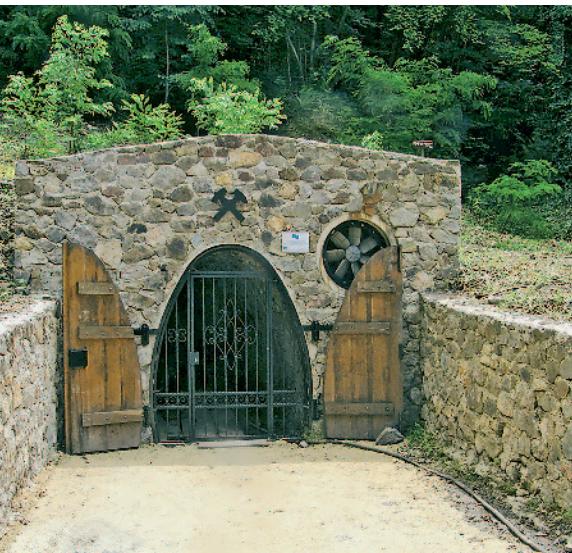
Tada je, međutim, ustanovljeno da u podzemlju ima i željezne rude pa se u rudniku nastavilo raditi, ali to je potrajalo samo desetak godina jer su ležišta te rude brzo iscrpljena.

Nakon višegodišnje stanke, početkom prošlog stoljeća ustanovljeno je da se rudarsko podzemlje može koristiti i za iskapanje gipsa pa se taj mineral oko pola stoljeća kopao u više rudnika. Posljednje istražne radove o rezervama ruda u tadašnjim rudnicima vodio je od 1952. do 1956. spomenuti geolog Boris Šinkovec i ustanovio da eksplotacija tih ruda nije više isplativa, pa su svi rudnici od 1956. zatvoreni.

U tom dugom razdoblju u Rudama i okolicu bilo je više rudnika. Zasad je poznato šesnaest ulaza u rudarske rovove. Najdulje rovove ima rudnik Vlašić, duge oko 550 metara, slijedi ga rudnik Sv. Trojstvo s 520 m rovova, pa rudnik Elsa s 480 m rovova i rudnik Kokel s oko 160 m rovova. Svi ostali imaju znatno kraće rovove. Istražnih kopova ima i malo dalje od samih Ruda, npr. na brdu Črnco iznad naselja.

Kada je 2002. prof. Šinkovec obišao zatvorene rudnike ustanovio je da bi se neki od njih mogli

osposobiti za turističko razgledavanje. Tu su zamsao objeručke prihvatali članovi Kulturno-umjetničkog društva »Oštrc« iz Ruda te uz potporu Grada Samobora i Zagrebačke županije započeli s uređenjem. Dobrovoljnim su radom očišćeni ulazi u dva rudnika, Sv. Trojstvo i Kokel. Uz pomoć poznatoga samoborskog fotografa Romea Iibriševića te tvrtki CIOS, Auto Blic i Renault Nissan Hrvatska očišćena je od raznog otpada i okolica tih rudnika, naročito od olupina automobila. Važnu ulogu za daljnji razvoj događaja imao je susret članova KUD-a »Oštrc« s predstvincima Turističkog društva Senova iz Slovenije 2003. u Bregani. Pokrenut je zajednički projekt pod nazivom »Sv. Barbara, bogatstvo podzemnog svijeta – nekad i danas«, koji je u Sloveniji financiran iz projekta Europske unije pod nazivom INTERREG IIIA, a u Hrvatskoj sredstvima projekta PHARE. Projekt je nazvan po Sv. Barbari, zaštitnici rudara. Kao i Rude u Hrvatskoj, tako i Senovo u Sloveniji ima dugu rudarsku povijest pa je uslijedila razmjena iskustava, ali i konkretne akcije: npr. u Rudama i Senovu postavljene su izložbe raznih ruda i fosila te rudarskog alata, a izrađen je i promidžbeni materijal (obavijesne ploče, letak).

Ulazi u rudnike Sveti Trojstvo i Kokel. Budući da su rudnici spojeni, prvi služi za ulaz, a drugi za izlaz posjetitelja

Uređivanje rudnika Sv. Trojstvo i Kokel počelo je 2005. Najveća je prepreka bilo otkopavanje i podgradnja zarušenih rovova u rudniku Sv. Trojstvo. Namjera je bila da se taj rudnik opet spoji s rudnikom Kokel. To je kopanje i uređivanje trajalo do ljeta 2012. Time je rudnik Sv. Trojstvo ponovno povezan s rudnikom Kokel pa se sada može ući u

Sv. Trojstvo i izaći kroz Kokel. Spajanjem dvaju rudnika postignuta je u njima prirodna ventilacija jer se ulazni otvori nalaze na različitim visinama, zbog čega nastaje strujanje zraka kroz podzemne hodnike. Ljeti topao zrak ulazi kroz rudnik Kokel, tu se ohlađi i hladan izlazi kroz otvor rudnika Sv. Trojstvo. Zimi je strujanje zraka obrnuto: hladan

Rude kriju još mnogošto zanimljivo

Poznati zagrebački novinar – »lutajući reporter« Gerhard Ledić, koji je živio u Rudama, godinama se zanimalo za ove rudnike i pisao o njima, ali i skupljao razne predmete i dokumente vezane uz njih. Tijekom godina stvorio je vlastiti mali muzej u kojem je povremeno primao posjetitelje. Iz starih dokumenata i stare literature doznao je mnogo zanimljivosti o Rudama i rudarenju. Našao je npr. podatak da su na područje današnjih Ruda prije oko dva tisućljeća došli Kelti iz plemena Latajaca, i to iz područja današnje Dolenjske u Sloveniji, te počeli kopati bakarnu rudu i izrađivati predmete od bakra. Kada su ovamo došli Slaveni, dio se Kelta raselio, a dio stopio s njima te nastavio rудariti. Koliko je rudarenje u Rudama u 18. st. bilo poznato u tadašnjoj Europi dokazuje podatak da je 1784. Rude posjetio poznati putopisac i znanstvenik širokog obrazovanja Baltazar Hacquet te opisao kakvih i koliko ima ruda u Rudama. Ledić je žalio što se taj Hacquetov posjet Rudama nigdje ne spominje u našim dokumentima i predložio da se barem jedan od rovova u rudniku nazove Hacquetovim imenom. O skupljenoj zbirici predmeta i dokumentata Gerharda Ledića pisao je Dubravko Grakalić u časopisu »Meridi-jani« (br. 101, od siječnja 2006.). Na žalost, poslije Ledićeve smrti njegov muzej nije više dostupan javnosti. Ipak, članovi KUD-a »Oštrelj« nastoje u dogledno vrijeme omogućiti i njegovo razgledavanje.

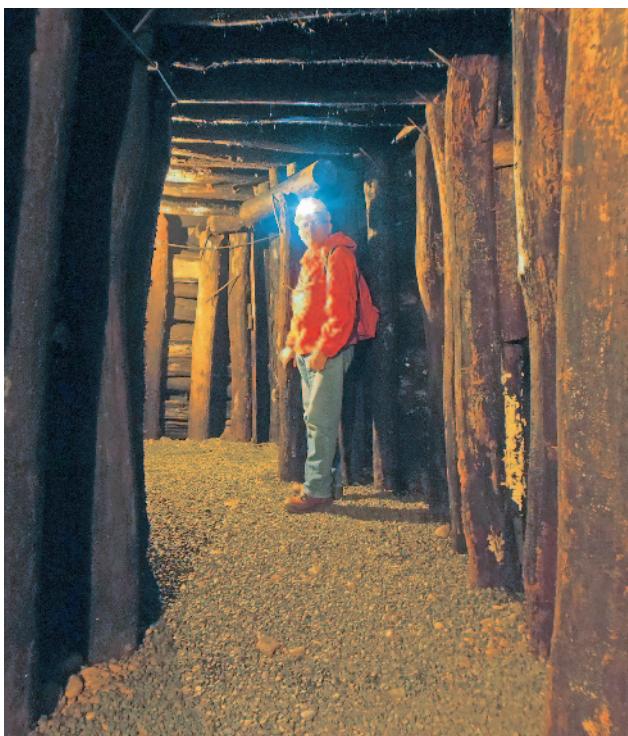
Ledićeva kuća u Rudama

zrak ulazi kroz otvor rudnika Sv. Trojstvo, gdje se ugrije i topao izlazi kroz otvor rudnika Kokel. Strujanja zraka nema jedino u razdoblju kada je vanjska temperatura zraka jednaka onoj u rudniku pa se tada za boravka posjetitelja u rudniku Sv. Trojstvo uključuje ugrađena ventilacija.

Razgledavanje rudnika i upoznavanje s rudarenjem u tom području počinje u Rudama. Rude su samoborsko prigradsko naselje, udaljeno oko 7 km zapadno od središta Samobora, na cesti Samobor – Plešivica – Jastrebarsko. Planinarima su Rude dobro poznate kao polazište popularnih planinarskih putova na Veliki dol, Oštrc, Plešivicu i Okić. Tu je na adresi Rude 93 sjedište KUD-a »Oštrc«, koje se sada skrbi o rudnicima. U 16. stoljeću, u vrijeme najveće eksploracije rude, selo u dolini zvalo se Rovi, po brojnim rudarskim rogovima, a tek je poslije dobilo ime Rude. Po naselju je ime dobio i potok Rudarska Gradna koji protječe dolinom Rudarskom dragom.

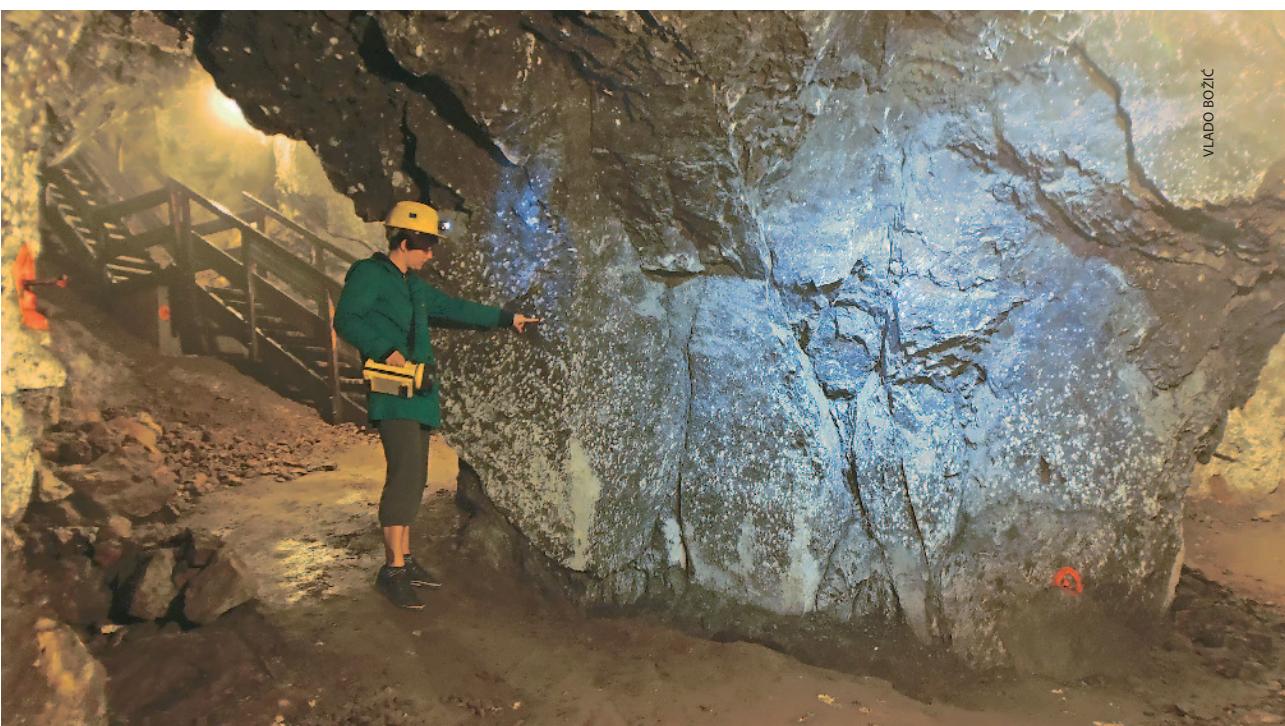
Vlasnici rudnika bili su pojedinci i udruge. Godine 1530. vlasnik je bio već spomenuti Leonhard Gruber, 1587. obitelj Erdödy, 1652. obitelj Auersperger, 1698. Rudarsko društvo, 1714. opet obitelj Auersperger, pa 1763. ponovno obitelj Erdödy, 1825. Franjo Reizer, 1925. Mavro Bern-

VLADO BOŽIĆ

Autor Vlado Božić u rovu rudnika Sveti Trojstvo

VLADO BOŽIĆ

VLADO BOŽIĆ

Vodič pokazuje svjetlucavu rudaču

stein (do 1952., kada je prestalo rudarenje). Stručni radnici za kopanje i preradu rude bili su doseljenici iz Saske (Njemačke) i Austrije, koji su se postupno stopili s domaćim stanovništvom. Stoga je i danas u Rudama mnogo njemačkih prezimena.

Povremeno je u rudnicima radilo mnogo ljudi, npr. zabilježeno je da su 1777. u rudniku radila 83 rudara, a početkom 19. stoljeća čak oko 250. Treba naglasiti da su za potrebe obrade rude bile izgrađene drobilice i talionice, kovačnice i druge radionice za preradu rude, i to u Rudama, Hamoru i Samoboru. Budući da je sv. Barbara zaštitnica rudara, njemački su doseljenici donijeli i kult štovanja te svetice pa je u Rudama izgrađena i crkva sv. Barbare (prvi put se spominje 1622.). U župnoj se crkvi od 1820. čuvaju Spomenice – rukom pisane knjige, o svim događajima vezanim uz naselje Rude i rudarenje.

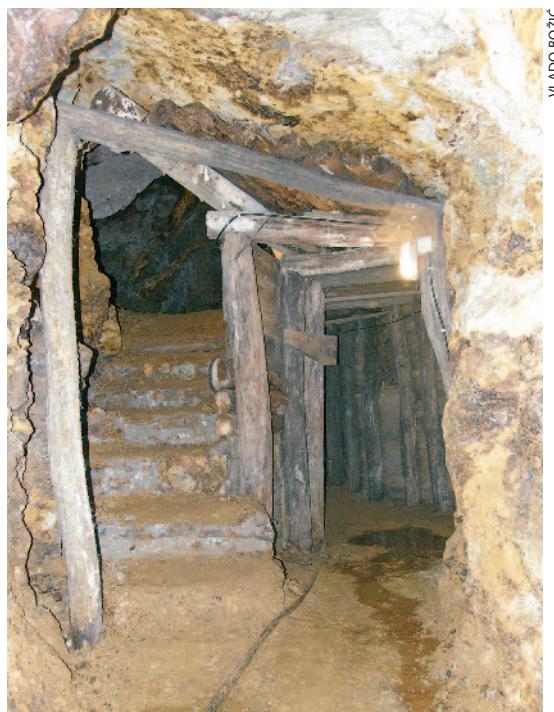
U samom središtu Ruda nalazi se osnovna škola, s izlogom u kojem se mogu vidjeti razne rude, fosili i rudarska oprema, a ispred nje velika obavijesna ploča s osnovnim podacima o planiranju u okolini Ruda, o rudarenju u Rudama i botaničkim zanimljivostima na poučnoj stazi.

Iako se do ulaza u rudnike može doći i automobilom, preporučuje se ići pješice slijedeći putokaze iz središta Ruda. Treba poći cestom prema Plešivici, nakon tri minute skrenuti za markaci-

jom mostićem preko Rudarske Gradne i nastaviti cestom uz potok još stotinjak metara do ambulante, gdje staza skreće uzbrdo. Tu se nalazi druga obavijesna ploča s podacima o rudniku Vlašić ili Sv. Anton. Tu se doznaće da je taj rudnik imao vrlo razgranate rovove, ukupne dužine oko 550 m i bio glavni rudnik za iskapanje bakarne rude. Taj je rudnik imao nekoliko otvora, ali su oni, kao i cijeli rudnik, svi zatrpani (dva su otvora bila tik iza današnje ambulante).

Slijedeći putokaze nakon nekoliko se minuta stiže u šumicu i do obavijesne ploče s podacima o talionicama bakarne i željezne rude te kovačnicama i radionicama u kojima su se od metala dobivenog iz ruda izradivali razni predmeti, npr. čavli, klinovi, potkove, limeno posuđe, kotlovi, vrata i limovi za dalju preradu.

Staza dalje dovodi posjetitelja do ceste kojom se za nekoliko minuta stiže do velike zaravni ispred ulaza u rudnik Sv. Trojstvo. Usput se nalazi jedna ploča na kojoj se može pročitati da je uređenje rudnika potpomogla Europska unija i druga da je investitor bio Grad Samobor, projektant Rudar-

VLADO BOŽIĆ

Spoj dva rudnika prokopan je radi posjetitelja

Šarene stijene u jednoj od većih dvorana rudnika Sveti Trojstvo

sko-geološko-naftni fakultet iz Zagreba, a izvođač obnove Titaneks d.o.o. iz Zagreba.

Na zaravni se nalazi drvena kućica u kojoj dežuraju vodiči, članovi KUD-a »Oštrel« i u kojoj se nalaze ogrtači i kacige s baterijskom svjetiljkom za posjetitelje. Tu je i kiosk sa suvenirima i razglednicama, kao i kemijski zahod.

Ispred ulaza u rudnik Sv. Trojstvo nalazi se obavijesna ploča s osnovnim podacima o rudniku. Na njoj piše da je to »Rudarski muzej u prirodi«. I taj rudnik ima razgranate rovove, ukupne duljine oko 520 m, od kojih je za posjetitelje osposobljeno oko 300 m. U njemu se uglavnom kopala željezna ruda, najviše između 1850. i 1859., a poslije i gips. Prvi je dio rudnika, dužine nekih dvjestotinjak metara, sav u drvenim podgradama, a drugi je dio u živoj stijeni pa je moguće vidjeti šarolike stijene građene od raznih minerala. Zadnji je dio rudnika spojen s rudnikom Kokel, do kojega se drvenim stubama treba penjati tridesetak metara kroz iskopane prostore nepravilnih oblika. To je najzanimljiviji dio rudnika jer se u njemu mogu vidjeti razni minerali.

Na površinu se izlazi rudarskim podgrađenim rovom kroz otvor rudnika Kokel. Ukupna je duljina toga rudnika oko 160 m, a u cijelosti je prohodan za posjetitelje. Ispred ulaza u Kokel također se nalazi obavijesna ploča s osnovnim podacima.

Obilazak rudnika traje 30 do 45 minuta. Od izlaza iz rudnika Kokel natrag do zaravni gdje se nalazi ulaz u rudnik Sv. Trojstvo izgrađena je lijepa staza s ogradiom i stubama, duga oko 150 m (visinska je razlika oko 30 m). Vodiči ljeti dežuraju subotom i nedjeljom od 10 do 18 sati, zimi kraće, a posjetitelje vode u skupinama od najviše 15 osoba. Posjeti u drugo vrijeme mogu se dogovoriti na telefone 01/33-61-014, 01/33-60-044 ili 098/18-62-955.

Oni koje privlače i botaničke zanimljivosti trebaju iza rudnika Kokel nastaviti uspon označenom stazom s usputnim obavijesnim pločama o bilju u okolici (tu raste i biljka Herba Sanctae Barbarae) do botaničkog vrta »Suban« u Manjoj Vasi. Visinska je razlika od početka staze u Rudama oko 200 m, a duljina staze oko 1,5 km.

Rujnica nad Neretvom

»Na prvu loptu« laganica, poslije baš i ne... na kraju ipak uspješnica

Antonija Genc, Koprivnica

Ove smo godine suprug i ja naumili nadopuniti svoje dnevnike Hrvatske planinarske obilaznice »južnim žigovima« te smo u skladu s tim isplanirali godišnji odmor na jugu Hrvatske. Prva nam je u planu bila Rujnica, nova kontrolna točka HPO-a, uvrštena u popis početkom ove godine – planina koju još nije posjetio nitko od članova našega planinarskog društva. Nema planinarske karte (a ja sam »vizualan tip«), samo kratak opis na internetskoj stranici HPS-a koji sam isprintala i više puta ponovo pročitala.

Krenuli smo, prema »uputi s papira«, automobilom iz Kule Norinske. U opisu стоји да postoje dva puta do vrha Rujnice: južni iz Desne i sjeverni s »okuke na staroj cesti za Vrgorac«, koji se spajaju pa se dalje ide jednim putom do vrha – Babine gomile. Nije mi se baš svidjela zamisao da auto ostavim na zavoju ceste pa smo odlučili krenuti južnim putom, iz sela.

Prateći svoju geografsku logiku, u Kuli Norinskoj skrećem uzbrdo i uskom se ulicom, još tješnjom zbog uzduž parkiranih »domaćih« automobila, uspinjemo do groblja. S glavne smo se ceste ponadali da već odatle kreće uspon, ali nije tako pa nastavljamo. Vozim polako i gledam svaki znak ne bih li ugledala kakvu markaciju pa mi se čini da jako dugo nema Desne. Nakon pet-šest kilometara spore vožnje i – tako mi se barem činilo – beskrajno mnogo vremena, pojavljuju se prve kuće. Nije bilo nikakva natpisa pa još više uspravam i s kućnih brojeva čitam da smo u Ulici maslina. To baš mnogo ne pomaže, no, na sreću, uskoro nailazimo na gradilište gdje nam radnici potvrđuju da smo u Desni te da je škola kod koje počinje uspon još pola kilometra dalje niz cestu. Vozim dalje te uskoro nailazimo na veliku derutnu zgradu ispred koje je spomenik. Iako baš ne ulijeva povjerenje, to mora biti to.

ANTONIJA GENČ

Vidik s vrha neopisivo je lijep. U dolini pod nama zelena trstina kroz koju se probijaju neretvanski plovni putovi, a malo dalje u nas gleda prelijepo Modro oko, jezero izrazite tirkizne boje. Na sjeverozapadu strši veličanstveni Matokit, a u daljini se na zapad i jug nižu poznati i nepoznati vrhovi Rilića i Biokova

Parkiramo na korovom zaraslom i staklom posutom parkiralištu, kraj zapuštenog kombija, i spremamo se za uspon. Iznad škole na lijepoj smo planini ugledali još jedan orientir iz »upute s papira«: – »stup koji nalikuje na antenu«, pa je i vrh tu negdje blizu.

Odmah uz školu nema markacija no logika nam govori da krenemo poljskim putom uzbrdo i nakon stotinjak metara nailazimo na stare izbjedje markacije. Pomalo me hvata nelagoda: ako su sve markacije u tako lošem stanju, hoćemo li uopće stići do vrha? Uskoro se nalazimo pred željeznim vratima velikoga, novo zasađenog maslinika, za koji smo poslije saznali da pripada našem političaru barba Luki, koji je rodom iz Desne. Mali doprinos poznavanju hrvatske političke scene! I dok smo se čudili prostoru koji zauzima maslinik, ugledasmo i nove, jasno vidljive markacije.

Isprva ih pratimo putom do zaselka, a zatim uz jednu zapuštenu staru kuću skrećemo oštro lijevo na stazu.

Staza je pravo iznenađenje. Ugodno se uspijemo, lagano kročimo uzbrdo po odlično uređenoj stazi, tako da sam više puta imala dojam da hodamo po ravnom, a ne uzbrdo. Nakon otprilike jednog sata lagodnog hoda, pri kojem je »polo oka« na stazi, a misli lete prostranim padinama obraslima makijom, i dalje, do već obiđenih vrhova, sve do onih koje tek treba obići, i još dalje... dolazimo do križanja gdje se priključuje sjeverna staza.

Prekidamo sanjanje i malo zastajemo da popijemo vode i odmorimo se. Suprug na svom, kako ja to volim reći, »supersoničnom« mobilnom telefonu, u nekoj aplikaciji kojoj ne mogu upamtiti naziv, locira naš položaj i objavi da se nalazimo

na približno 360 metara visine. Ne mogu vjerovati, već smo prošli gotovo pola puta, barem što se visinske razlike tiče, a gotovo se nismo ni oznajili... Pa ovo je prekrasno, prava milina za početak godišnjeg odmora, staza prava »laganica«, kao što nam jednom jedan planinar reče: »Zrinjevac«.

Nastavljamo hodati, a staza je i dalje jednaka, uređena, odlično markirana, gotovo vodoravna... Uopće nemam osjećaj da se uspinjemo. Dok nogu sama kroči stazom, smišljam pohvale i sjajne epite za one koji su je trasirali, počistili grmlje, uredili je i markirali.

U tim mislima, i to samim pohvalama, pomalo mi sanjivo promiče i sljedeći dio puta do prijevoja pod vrhom. To je mjesto s »upute s papira«; nedaleko smo od »stupa koji nalikuje na antenu«. Tu se ponovo kratko odmaramo, pijemo vodu i krećemo, kako piše, lijevom stazom. Markacija vodi lagano uzbrdo u smjeru vršnoga kamenja, koje se vidi. No, onda slijedi iznenadeњe: nakon desetak markacija, odnosno nekoliko minuta uspona, ne vidimo sljedeću markaciju. Hodamo lijevo, desno... posljednja nam je markacija u vidokrugu, no sljedeće jednostavno nema. Ne mogu vjerovati, hodamo već više od dva sata izvrsno markiranim putom... pa gdje su sad nestale markacije? Čudim se ja, čudi se suprug, tražimo zajedno i zajedno se čudimo. No, što je – tu je, kad smo već toliko hodali podjimo dalje sljedeći logiku pa možda ponovno nađemo na markaciju. I tako nastavljamo uzbrdo, sve zvjerajući unaokolo

hoćemo li ugledati poznate crveno-bijele znakiće. Ništa. Ipak, nakon nekog vremena uočavam složene kamene stupiće. Aha, iako nisu crveno-bijele, to su ipak oznake puta. Nastavljamo uspon s malo više samopouzdanja. Kad je netko prije nas složio stupiće, ipak ćemo nekamo stići. Na vrh Babinu gomilu, nadamo se.

Penjemo se prateći stupiće; malo po kamenju, malo preko stijena, i nakon 40-ak minuta u vidokrugu se pojavljuje betonski stup geodetske oznake. Čini se, eto, da smo ipak uspjeli pronaći vrh. Još nekoliko koraka i evo nas gore. No, nema nikakva natpisa niti oznake vrha, samo neka imena i pločica s romantičnim stihovima. Nije valjda da smo »fulali«, pitamo se kad pokraj stupa ugledamo zelenu kutiju. Otvorimo je, a unutra žig vrha Babine gomile i upisna knjiga HPS-a. Odlično! Uspjeli smo! U knjizi vidimo da je prvi planinar upisan 28. siječnja ove godine, a mi smo među prvih 60 upisanih. I prvi iz našega planinarskog društva. To je ipak neka zadovoljština za pretrpljenu neizvjesnost. Utiskujemo žigove, upisujemo se u knjigu i fotografiramo.

Slijedi okrjepa i divljenje vidicima. Vidik je neopisivo lijep. U dolini pod nama zelena trstina kroz koju se probijaju neretvanski plovni putovi, a malo dalje u nas gleda prelijepo Modro oko, jezero izrazite tirkizne boje. Na sjeverozapadu strši veličanstveni Matokit, a u daljinu se na zapad i jug nižu poznati i nepoznati vrhovi Rilića i Biokova. Predivno, na istoku vidimo plodnu dolinu Neretve s Metkovićem i Vidom koji izranjavaju iz bujnog zelenila, tako oprečnoga krševitim planinama. Od silne ljepote i raznolikosti pejzaža ne znam kamo bih prije pogledala. Ali sve to uživanje prekidaju oblaci koji dolaze s one strane, od Metkovića, brzo nam se približavaju i sa sobom nose gustu, sivu, kišnu zavjesu. Ne bi bilo nimalo ugodno naći se u njoj na ovim stijenama bez markacija.

Na brzinu spremamo stvari i žurimo nizbrdo. Vjetar već jača, a mi se nadamo da ćemo stići do staze prije jake kiše. Pažljivo odmjeravamo korake i, najbrže što možemo, spuštamo se, malo prateći stupiće, a više po sjećanju s uspona. Glavni nam je orijentir tanak stup na prijevoju čiji se vjetrokazi sve užurbanije okreću, a sajle koje ga pridržavaju napinju se, što baš i nije ohrabrujuće. Uglavnom gledajući pod noge spustili smo se do prijevoja i kada smo se okrenuli prema vrhu nismo ga više

Krševiti vršni dio Rujnice

Vidik s vrha prema ušću Neretve u more

vidjeli: bio je potpuno prekriven gustim oblacima koje je tjerao vjetar. I sajle stupa pod naletima vjetra huče nekim zastrašujućim zvukom te sve brže nastavljamo svoje spuštanje. Na sreću, opet smo na markiranom putu pa nam je lagnulo.

Nakon samo nekoliko minuta udaraju nas prve kišne kapi. Navlačimo kabanice i nastavljamo. Lagana se staza pretvorila u skliske stijene. Da, morat ćemo ubrzo kupiti nove cipele, koje neće tako kliziti kao ove stare, već istrošene. Pažljivo, korak po korak, tražimo čvrste oslonce na stijenama i spuštenih se glava pred naletima vjetra, polako spuštamo. Na sreću, pljusak nije dugo potrajavao. Već prije križanja prestaje, ali vjetar i dalje jako puše šibajući oblacima preko obronaka, pa se ne zaustavljamo, već silazimo što je moguće brže. Ona staza koja se na usponu činila ravnom

šetnicom, sad je nizbrdica koja pri spuštanju po mokrim stijenama iziskuje pozornost pri svakome koraku. Pažljivo, na vjetru koji nam je na kraju putem i osušio kabanice, te s pogledom prema vrhu prekrivenom oblacima, polako se približavamo staroj školi.

Kad smo stigli do škole oblaci su već bili otplovili i nestali, zasjalo je sunce, pa smo se u miru spremili i završili svoj uzbudljiv posjet Rujnici. Uspon koji se isprva činio laganim, putem se pretvorio u pravu pustolovinu pokazavši nam svu prevrtljivost prirode i planine te snagu vjetra koju ćemo dugo pamtitи. Ostalo je samo jedno pitanje: gdje li su nestale markacije pred samim vrhom? Jesu li se tu uplele neke moćne sile koje čuvaju Babinu gomilu od neželjenih posjetitelja ili je markacistima jednostavno ponestalo boje?

Adršpašsko-teplické skály

zanimljiv planinski svijet sjeverne Češke

Vanja Radovanović, Zagreb

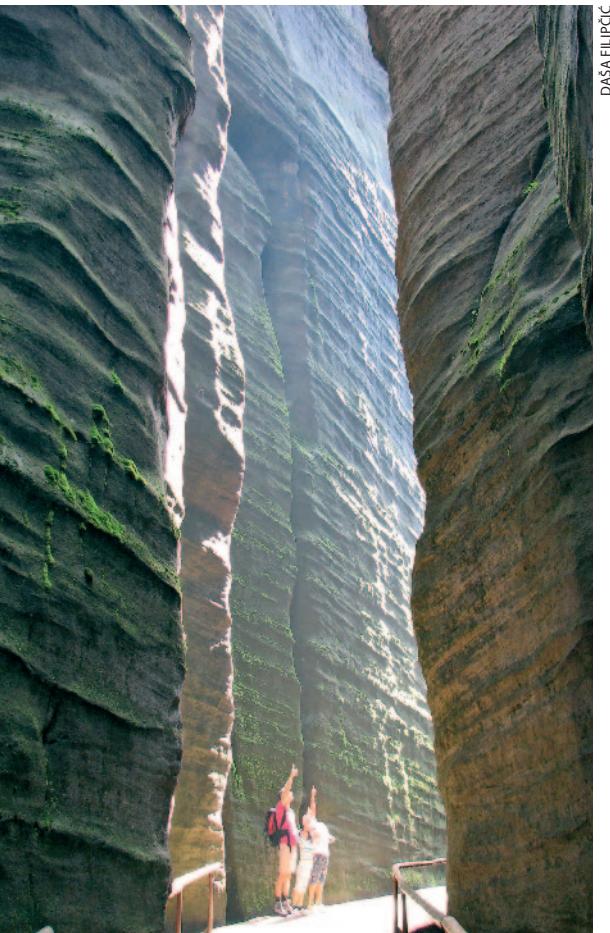
Kad se spomene Češka, većini nas prva asocijacija nisu planine. Najčešće prvo pomislimo na »zlatni Prag«, pivo, fine knedličke... A ako se i spomenu planine, nerijetko se zabunom pomisli na Tatre, koje se ipak nalaze u susjedstvu, u Slovačkoj.

No, što zaista možemo reći o češkim planinama? Najviši vrh Češke nalazi se u njenom najpoznatijem gorju, Krkonošama, koje čine dio granice između Češke i Poljske, a i sam najviši

vrh (Snežka, 1602 m) nalazi se na granici. To je staro gorje s pretežito blagim i šumovitim padinama, koje se zimi pretvara u dobro posjećeno skijalište, poznato i izvan čeških granica. Tu su još i rudonosne gore na sjeverozapadnoj granici s Njemačkom (Erzgebirge na njemačkom jeziku) te Šumava (Böhmerwald) na jugozapadnoj granici s Njemačkom, koja čini najveći prirodnji šumski kompleks u srednjoj Europi.

Rekao bih ipak da se za nas najzanimljivije češke gore nalaze izvan dosad spomenutih gorja, a njihova je najveća privlačnost u tome što su mnogo drugačije od svega što možemo vidjeti kod nas. Radi se o Adršpašsko-teplickim skalama i o Českom raju, dvjema skupinama niskoga pješčenjačkoga gorja čiji su dijelovi erozijskim djelovanjem tijekom vremena ogoljeli pa su se oblikovale skupine vrlo atraktivnih pješčenjačkih stijena. Zvuči zanimljivo, zar ne? Ljetos sam s obitelji posjetio jednu od tih egzotičnih stjenovitih skupina – Adršpašsko-teplické skály, pa će u nastavku iznijeti naše dojmove s putovanja.

Sama gorska skupina vrlo je mala, a nalazi se na krajnjem sjeveru Češke, tek nekoliko kilometara od poljske granice. Najблиži veći grad je Hradec Králové, a najbliža su mjesta Teplice nad Metují i Adršpach, po kojima se stjenovite skupine

Veličanstveni klanac

DAJA FILIPČÍC

U Češkoj ima nekoliko gora čija je najveća privlačnost u tome što su mnogo drugačije od svega što možemo vidjeti kod nas. Radi se o Adršpaško-teplickim skalama i o Českem raju, dvjema skupinama niskoga pješčenjačkoga gorja čiji su dijelovi erozijom ogoljeli pa su se oblikovale atraktivne pješčenjačke stijene

Podsjeća na Bijele stijene, ali stijene nisu vapnenačke nego od pješčenjaka

i zovu. One čine cjelinu kružnog oblika promjera tek možda tri do četiri kilometra, s dva glavna ulaza kod spomenutih mjestâ, a cijelo je područje zaštićeno kao park prirode.

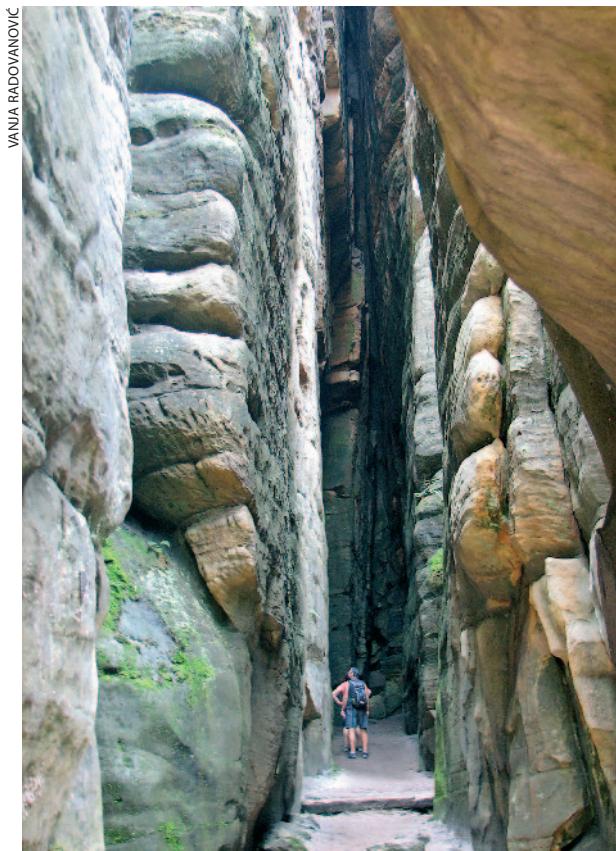
Park je vrlo posjećen. U doba našeg posjeta u njemu je bila gužva gotovo kao na našim Plitvicama – neprekinuta rijeka posjetilaca tekla je glavnim stazama parka. Većina posjetilaca su Česi, a ima i nešto Poljaka, pokoji Nijemac i neizbjegni Nizozemci. Ulas u park naplaćuje se, a cijena nije sitnica. No, za razliku od skupog ulaza u park i još skupljeg parkiranja (100 čeških kruna, tj. 30 kuna za cijeli dan), spavanje i hrana za češke su prilike

prihvatljivih cijena. Na žalost, u tome području nema planinarskih domova pa nismo imali prilike isprobati njihovu kvalitetu i ugodâj, no spavali smo u jednom od pansiona koji se nalaze uza sam ulaz u park kod Teplica nad Metují. Turistička infrastruktura nije osobito bogata, što mi se čini pozitivnim – jest, ima tamo ubičajenih štandova sa suvenirima sumnjive kvalitete, kioska s kobasicama i pivom, razglednicama... no, ništa pretjerano, baš koliko treba. Pohvalujem i organiziranost (letci na više jezika, dobra označenost), a i čistoću – prava je rijetkost vidjeti neki otpadak na stazi.

A priroda, brda? Prije svega, posrijedi je ne samo prostorno malo, već i razmjerno nisko područje – najviši vrhovi tek malko prelaze 700 metara, dok se mjesta u dolini nalaze na oko 400 do 500 metara nadmorske visine. Dakle, nema tu spektakularnih dimenzija i visinskih razlika... no, ugodaj je ipak pravi planinski, spektakularan, pogotovo kad se zađe u same stijene, koje su uglavnom visoke 20 do 30 metara. Pokušajte zamisliti Bijele ili Samarske stijene u tamnoj boji i glatkih površina; to bi otrprilike bio dobar početak za bolje upoznavanje.

Glavne staze namijenjene svima razmjerno su kratke (adršpaški krug prijeđe se za dva i po sata lagana hoda, dok je teplički duži – tri i pol sata). I jedan i drugi put pogodni su za veliku većinu posjetitelja, a nije potrebna ni neka posebna oprema. Mi smo ponijeli gojzerice, no za silu bi se sve to dalo obići i u čvrstim sandalama jer je tlo uglavnom meko i pješčano, uz neke stjenovite detalje. Tu je i sitnica koja također pridonosi atraktivnosti – sve je obraslo gustim pokrovom borovnica.

Na same stijene ne bih trošio odviše riječi – bogatstvo oblika vrlo je veliko, a narod je tijekom vremena (gorje se turistički obilazi još od

Među stijenama

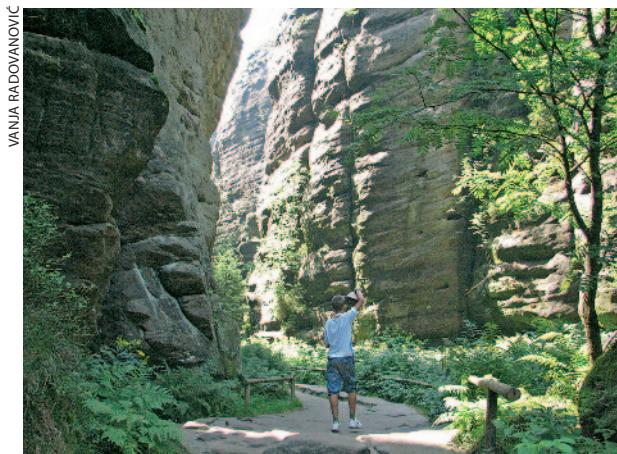

VANJA RADOVANOVIC

19. stoljeća) za većinu stijena smislio zanimljive nazine pa dobar dio zabave i vremena prolazi u traženju pojedinih stijena i nagađanja zašto se one zovu npr. »Ljubavnici«, »Indijanac« ili pak »Glava šećera«. U Adršpaškim stijenama najviše su mi se svidjeli klanac i dio staze oko »Ljubavnika« te mali slap, uz koje se nalazi minijaturno jezero po kojem se čak može ploviti čamcem, a u Tepličkim stijenama to su Katedrala i Sibir (nazvan po pravom »spremištu« hladnog zraka među stijenama). Između stijena vijugaju minijaturni potočići koji imaju ulogu u stvaranju tih kanjona, no za našeg su boravka to bili tek maleni curci.

Uz adršpašku se skupinu stijena, tik iz ulaza u park, nalazi i vrlo lijepo jezero, uz koje nas veže zanimljiva zgoda. Naime, sukladno odredbama parka i zbog očuvanja prirode, kupanje u jezeru zabranjeno je – i ta se odluka tijekom dana potpuno poštuje, u što smo se uvjerili prvi dan svoga boravka. No, budući da nam je drugi dan ostalo nešto slobodnog vremena, posjetili smo jezero i u večernjim satima. Park se zatvara u 18 sati, no kako je pisalo u obavijesti na ulazu, može se izaći i poslije, ali drugom stazom.

I tako se oko 17:30 uputisemo u šetnju oko jezera očekujući da ćemo uz vodu zateći tek pone-

Put između stijena i jezerce na ulazu u park

Stube na turističkoj stazi

koga zaostalog planinara, ali do nas je dopirala buka koja je odavala da se na nekoj od skrivenih plažica netko kupa. Dobro, pomislih, oni hrabriji koriste trenutke nepažnje i umora čuvarskog osoblja pa ispiru prašinu s puta. No, buka je bila sve jača, a plivači sve primjetljiviji, tako da to više nije bilo namakanje »po skrivenki«, već pravi pravcati »kupanac«. A tek je tada uslijedilo pravo iznenadenje: iz pravca ulaza, tada već zatvorenog, dolazila je prava rijeka posjetitelja, uglavnom roditelja s malom djecom i mladeži. Bili su to stanovnici obližnjeg sela, koji su dočekali priliku za besplatno kupanje u »svom« jezeru.

Eto, ovom zgodnom sličicom iz svakodnevnog života završavam kratak prikaz toga gorja. Nadam se da će vam ovaj članak zajedno s fotografijama biti dovoljan mamac da se zainteresirate za posjet tom zanimljivom gorju koje se nalazi samo jedan dan vožnje od Zagreba i doživite lijep izlet u gorje kakvo ne možete vidjeti kod nas.

Visoki Atlas i oko njega

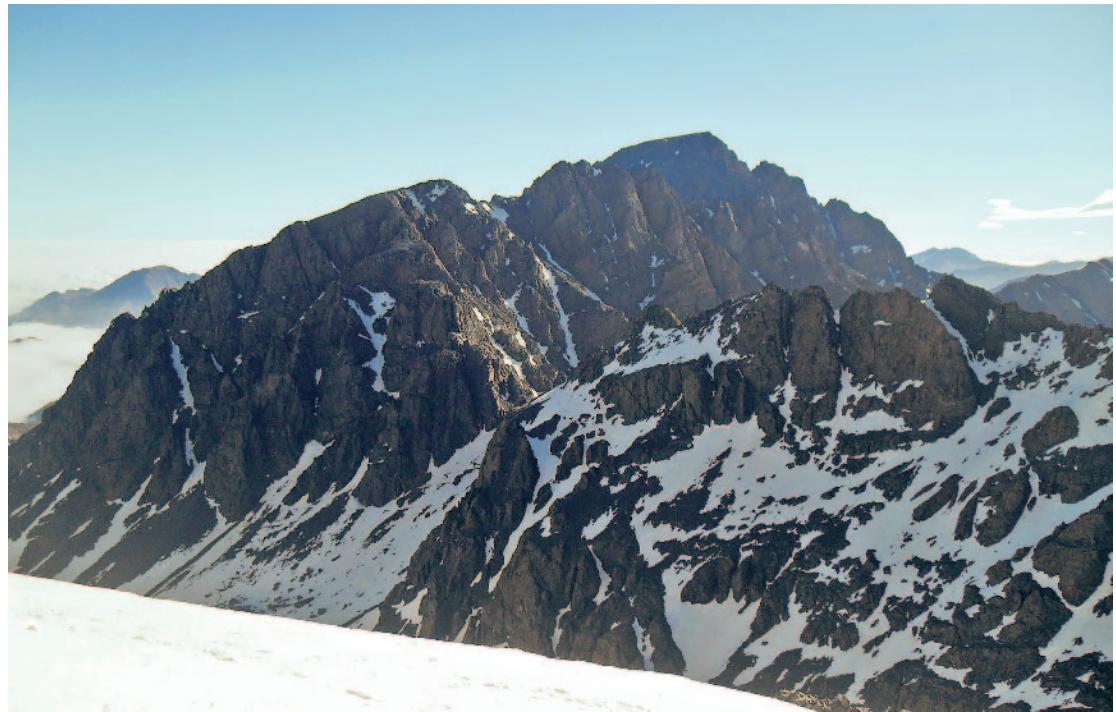
Dario Majetić, Osijek

Visoki Atlas dug je 250 km, a dio je većeg masiva koji se proteže kroz sjeverozapadnu Afriku u dužinu od 2400 km. To je lijepa planina istančane, crvenocrne vulkanske boje i vrlo pitome morfologije. Sjeverna su joj pobočja uvijek zasniježena ili zaledena, a drugi su dijelovi suhi od lipnja do studenoga. Najviši i najposjećivaniji vrh je Jabel Toubkal, visok 4168 metara.

Svaka planinarska akcija u području Magreba započinje ili završava u medini Marakeša. U njoj se prodaje sve i svašta pa je novom dobromanjerniku potrebno duže vrijeme da prepozna približno stvarnu vrijednost ponuđene mu robe. Glavni trg Djemaa el Fna (Izložba mrtvaca) kružno je središte medine s džamijom, medresom, restoranima i hamamima, a ujedno skupljalište vračeva i враčара, varalica i poštenjačina. Rado su ovdje viđeni nara-

tori, žongleri, svirači, igrači, kuhari, prosjaci, dileri, opsjenari, majstori iluzije i sve njihove domaće i divlje životinje. Razvlačenje po izlizanim tadelak-tima¹, masaža i udaljeni pogled voditelja kupelji uz osjećaj potpune opuštenosti dobra su priprema za odlazak u Visoki Atlas.

Iskusna ekipa turističkih radnika nudi šetnju kroz povijest znamenite oaze Marakeša, smještene u uskom pojusu između Visokog Atlasa, Anti Atlasa i Sahare. Opušteni hodate kroz polja na kojima se užgajaju tradicionalne poljoprivredne kulture, upoznavajući Maroko kakav je nekada bio, a kakav je zapravo većinom i danas – ruralan, jednostavan, bez mehanizacije, skroman. Maroko – gdje velik dio stanovnika rijetko i samo u mislima ima dnevni unos hrane veći od 2000 kcal. Tako educirani i opušteni budete ugošćeni i počašćeni u kući koja zauzima središnje mjesto

Jabel Toubkal s Temisguide n Ouanocrin

¹ tradicionalni građevinski premaz vapneničkog sastava

Tipičan krajolik na putu prema vrhu

Kasbe. Dakako, u ponudi je i folklor. Dok se čeka izvođače, pijucka se vruća menta. Domačin raspreda priču o višestoljetnoj tradiciji Berbera na tom području, o tome kako se znanje i mudrosti prenose s oca na sina, s majke na kćer. Žene, čekajući da im se muškarci vrate iz boja ili s polja, razvile su umjetničku imaginaciju do neslučenih razmjera usmjeravajući je u izradu vunenih rukotvorina poput torbi, tapiserija i ornamentiranih tepiha. Svašta se tu ispričajalo o nebu, zemlji, svemiru, planini, ljubavi, ratu, bojama i načinima izrade desena znakovitih za svaku berbersku regiju posebno. Tek nakon insistiranja duboko emotiviranog kupca narator je spreman odreći se pokrivala za pod, ali uz minimalnu cijenu, koja je ipak dvadesetak puta viša nego kod trgovca u Marakešu. »Very smart man«, reče naknadno trgovac smješten uz Djemaa el Fna za marketingaša onkraj pustinja Maroka.

Mercedes 123, koji se ovdje zove Grande Taxi, vozi nas za šaku dirhama kroz lijepе predjele do sela Imlila, polazišne točke za većinu uspona u ovome dijelu planinskog masiva. Nalazi se na 1650 metara visine. Ima malo stanovnika, nekoliko trgovina, planinarski dom, džamiju i medresu.

Na vrh se upućujemo vijugavom stazom koja isprva prolazi kroz berberske zaselke jednostavne

arhitekture, s ravnim krovovima, zatim kroz šumarke cedra i marokanskog oraha, da bismo nakon šest sati po snijegu stigli do planinarskog doma Neltner na 3200 m. Planinarski dom otvoren je cijele godine i ima stalnog opskrbnika. Oko doma su mjesta za kampiranje, gdje smo podigli naš šator i organizirali tabor. Iz te baze jurišali smo na okolne vrhove. Za ture je potrebna sva planinarska oprema i one traju u prosjeku od 6 do 10 sati za jedan vrh.

Planinarski dom Neltner

DARIO MAJETIĆ

Na najvišem vrhu Visokoga Atlasa

Visoki Atlas je velika i lijepa planina istančane, crvenocrne vulkanske boje i vrlo pitome morfologije. To je ujedno i jedna od planinarima najprivlačnijih planina u Africi. Najviši i najposjećeniji vrh je Jabel Toubkal, visok 4168 metara

Naravno, prvi je na redu bio glavni cilj Jabel Toubkal. Na vrh stižemo bez poteškoća. Lijep dan iskoristili smo i za dodatan uspon na Mali Toubkal, vrh na desnom zapadnom uglu vršnog amfiteatra.

Sutradan smo posjetili vrhove Timesguida-n-Ouanoucrim (4088 m) i Ras-n-Ouanoucrim (4083 m). Nakon devet dana provedenih u Visokom Atlasu zaputili smo se preko prijevoja Tizi-n-Ticha (2260 m) do Merzuge, srca marokanskog dijela Sahare. Na četverodnevnom putu prošli smo i ponešto penjali u kanjonima Dadesu i Todri. Dades ima prekrasne, ogromne, crvene oblutke. Stijene koje se dižu iz brzaca vode u kontrastu su sa zelenilom oaze. Todra je, uz Taghiju, najvažnije sportsko penjašte u Maroku. Ovdje su stijene

visoke i po četiri stotine metara. Čiste su, kompakte i čvrste, ali je ambijent potpuno degradiran ljudskom intervencijom u okoliš. U namjeru da se brđanima toga kraja omoguće bolji životni uvjeti, a i iz turističkih razloga, izgrađene su i asfaltirane ceste naširoko po kanjonu, ali je zbog obilja autobusa i kombija ovo područje za penjače postalo praktički mrtvo.

Slikovit je i moderan grad Quarzazate, opisan u povijesnoj literaturi kao mjesto ustoličenja južnih kraljeva. Grad u kojem je holivudska tvorница snova smjestila velik studio iz čijih su kulisa došli na naše male i velike ekrane filmovi poput Lawrencea od Arabije, Aleksandra Velikog, Gladijatora itd. Ekstremni Sahara Desert Ultra Marathon, dugačak 243 km, svake godine u veljači starta iz obližnjeg Tindoufa i traje dugih sedam dana.

Vrućine su ovdje nesnosne. Temperatura se rijetko spušta ispod 40 stupnjeva. Isušeno tlo i pustinja upravo su nas zapanjili. Na ravnim cestama između Quarzazatea i Merzuge vrlo često možete vidjeti ljude, već nekoliko kilometara udaljene, kako vam znakovno govore o svojoj žedi. Tada vozači i putnici izbacuju kroz prozor plastične boce s vodom kao znak iskrene suosjećajnosti ili možda zbog divljenja vrijedne sposobnosti pustinjaka za preživljavanjem u surovim životnim uvjetima ovakvog okoliša.

Tu negdje upoznali smo dvojicu namjernika iz Europe što su zastali na konak da opruže noge od stalnog navlačenja skejt borda. Priča im je moćna: šibaju skeptom kroz Sjevernu Afriku od Tangera do Tunisa, pa na brod i u Cataniju. Sretni ljudi!

Harmatan, vrlo suh istočni vjetar, pojačao se kada smo stigli u Merzugu, mjesto udaljeno petnaestak kilometara od pomalo iracionalnih granica između Maroka i Alžira. Vjetar zavlači zrna pijeska u svaku poru ljudskog tijela, svaki komadić hrane i svaku kap vode. Isti taj vjetar pratio nas je i kad smo se uputili na dugu povratnu vožnju prema Marakešu u kojem smo nervozno čekali da islandski vulkan Eyjafjallajökull smiri nabujale strasti i da se vratimo u svakodnevnicu našeg izobilja.

Prvi put na Triglavu

Željko Sporiš, Zagreb

Zamisao da se popnemo na Triglav rodila se u našem društvu prije godinu dana kada smo hodajući grebenom od Črne prsti, preko Rodice do Vogla, stalno pogledavali desno, preko Bohinjskog jezera u taj, za nas, zastrašujući vrh. Činio se u stvari tako blizu, nadohvat ruke, a ipak kao daleki san. Lacov prijedlog da će nas tamo povesti nismo odmah shvatili ozbiljno, ali on jest. Sve je ipak išlo postupno, pa smo tijekom godinu dana otišli i na Bobotov kuk na Durmitoru, Rysy u Visokim Tatrama, Malu Mojstrovku i Prisojnik.

Iako možda ne bismo najbolje stajali na internoj kladionici u našim društвima »Susedgradu« i »Zaprešiću«, vjerovali smo u sebe i našeg vođu Milana Lackovića - Laca, koji je kreirao trodnevnu misiju za nas desetoro. Dva auta ostavili smo kod Koče pri Savici, a jedan na drugoj strani Bohinjskog jezera, kod planinarske kuće u dolini Voje.

Strma Komarča dočekala nas je vlažna od noćne kiše, ali obasjana suncem. Kratko smo stali na Crnom jezeru, odmorili se i krenuli dalje do planinarske kuće na Triglavskim jezerima. Tu smo se nagradili dužim odmorom, ručkom, uživanjem na jezeru, a potom je slijedila duga hodnja živopisnom dolinom Triglavskih jezera do Zasavske kuće na Prehodavcima. Večer je bila ugodno svježa, a ekipa umorna od duge hodnje brzo je pošla na spavanje, jer nas je sutradan čekao važan dan.

Rano ustajemo, doručkujemo i već hodamo, prvo dolje do zadnjeg jezera, koje skoro da i nema vode, jer izgleda da suša traje i u Alpama. Potom se penjemo do Hribarica te dalje do Doliča. Nakon kraćeg odmora polazimo prema krajnjem cilju – Triglavu. Sad stvari postaju ozbiljne, jer je pred nama zadnji i najvažniji uspon. Većini je to bio prvi susret s osiguranim putom, na vrlo strmoj stijeni, ali želja da se dođe na vrh pobijedila je svaki strah. S maksimalnim oprezom polako smo

napredovali ka vrhu. Zadnji dio puta osobno sam prošao kao u nekom transu, tako da se gotovo i ne sjećam te dionice, sve do trenutka kad sam ugledao Aljažev stup i ljudi oko njega.

Malo zatim, evo i nas na vrhu. Veliko olakšanje i radost, uspjeli smo! Iako je velika gužva ostajemo jedan sat, fotografiramo se, uživamo u nenadmašnim vidicima, a potom slijedi i krštenje užetom po stražnjici.

Svemu lijepom dođe kraj. Treba se spustiti preko Malog Triglava do Kredarice. Redoslijed je kao i kod penjanja: prva ide Dragica, za njom ja, potom Đeni, pa Mladen i Paula. Drugu grupu čine Zdenka, Zoran, Lana, Lac i Maja. Naravno da nam Lac nije rekao što nas čeka, jer bi se neki još sada držali za Aljažev stup. Ovako, što je - tu je. Nos u greben, ruke čvrsto na sajli i polako dolje. Svako malo moramo stajati i propuštaći one koji idu gore. Povremeno je to cijela kolona, kao da ih je vlak iskrcao na Kredarici. Nas petero idemo brže, Lac sa svojima zaostaje u prometu. Meni je povremeno frka, pa se na kritičnim mjestima ukopčavam, a vidim da i Mladenu nije baš svejedno. Pa ipak, naše dame silaze kao da to rade svaki dan.

Spuštanje je trajalo duže od predviđenog, ali sad smo dolje na terasi doma. Pijemo nagradno pivo i pogledom pratimo Lacovu skupinu kako se oprezno spušta s grebena. Svi se okupljamo na večeru, a zatim gledamo spektakularan zalazak sunca, tamo negdje iza Jalovca. S nama u sobi su članovi Zagorskih steza iz Zaboka. Oni će se na vrh penjati sutra ujutro.

San mi nije dolazio na oči, pa sam izašao u noć. Tu me dočekao prizor koji nisam video godinama. U potpunoj tmini, milijuni zvijezda, kao da ih možeš dotaći. Fantastično!

U nedjelju, poslije doručka odlazimo u kapelicu, kad i tamo ima spavača, po podu i na klupama. Potom slijedi iznenađenje. Naš vodič predlaže da ne idemo ravno dolje, već da »skoknemo« do Planike. Usput vodimo sa sobom Mirka iz Zagorskih steza, jer nije išao sa svojima na vrh, pa će ih čekati na Planiki. Kod doma se kratko odmaramo, pijemo planinski čaj, a zatim je Mirko zapjevao »Oko jedne hiže«. Mi smo ga složno pratili. Na to su se počeli otvarati prozori doma, te su nas gosti i osoblje pozdravili glasnim pljeskom.

Nakon toga polako krećemo najprije do Vodnikova doma, gdje natačemo svježu izvorsku vodu. Slijedi dug silazak kroz šumsku hladovinu, sve do planinarske kuće u dolini Voje. Konačno skidamo gojzerice, hladimo noge, sređujemo dojmove i uživamo u juhi od vrganja. Predvečer, ispunjeni i zadovoljni, vozimo se prema Zagrebu.

Dok ovo pišem, slike još nisu izbljedjele. Zatvorim oči i vidim jezera, stijene, kozoroga koji je tik pred nama pretrčao stazu, klinove, sajle i veliko plavo nebo koje je na Triglavu zaista puno, puno bliže. U crnoj noći bezbroj dijamantata pokazuje beskonačnost svemira. Tu gore još više spoznajemo kako smo zapravo sitna zrnca u protoku vremena i prostora. Možda baš zato toliki streme k vrhovima, da tamo dožive potpuno sjedenje s prirodom i silom koja nas je sve stvorila.

Na kraju veliko hvala našem vođi i mentoru Lacu za iskazano strpljenje, volju, hrabrost i požrtvovnost da nas dovede na Triglav i sretno spusti dolje! S obzirom na sastav skupine, samo on i mi znamo da to nije bilo ni malo lako. Unatoč tome, on će opet smisliti nešto atraktivno, a Triglav čeka do neke nove prilike!

Skupna fotografija na vrhu

Gužva na osiguranom putu

Jalovec, alpski kraljević

Sasvim osobna priča o jednom usponu u Julijskim Alpama

Ljerka Sedlan-König, Osijek

Jalovec i ja poznajemo se od 2008. Tijekom godišnjeg odmora u Kranjskoj Gori suprug i ja prvi smo se put susreli s Julijanskim Alpama. O planinarenju tada još nismo ništa znali, a ni od opreme nismo ništa imali. Kada smo tijekom jednog od naših izleta u okolicu dospjeli u dolinu Tamar, »navukli« smo se na planinarenje. Upravo se u toj romantičnoj dolini na tromeđi Italije, Austrije i Slovenije, okruženoj dvotisućnjacima, probudila naša ljubav prema planinama. Prve planinarske cipele kupili smo nakon toga. Kada smo u dnu doline ugledali

Jalovec, rođeno je i divljenje i želja – tu planinu želim upoznati i popeti se na njezin vrh.

Jalovec je jedan od najljepših slovenskih vrhova. Oblikom podsjeća na gorski kristal i neopravdano mu je uskraćen primat koji u lancu Julijskih Alpa ima Triglav samo zato što je nekoliko metara viši. Ljepotom, dinamikom i zahtjevnošću pristupa Triglav se ne može mjeriti s Jalovcem. Zato volim reći: iako je Triglav kralj Julijskih Alpa, Jalovec je za mene kraljević. Istina, njegovu su ljepotu i značaj prepoznali i slovenski planinari te ga je Planinska zveza Slovenije smjestila u svoj znak.

Moj uspon na Jalovec započeo je još 2008. jer je, čini se, sve što sam sljedećih godina radila, svi mali i veliki usponi, sve što sam naučila o planinama i planinarenju, kao i iskustvo koje sam skupljala, bilo priprema za moj uspon na Jalovec. Svake sam godine barem jednom bila u blizini te očaravajuće planine, divila se njenom vrhu sa svih strana: iz doline Tamar, Loške Koritnice i Trente. Pogledom sam ga tražila s Mangarta, Triglava i Male Mojstrovke i slala mu pozdrave.

Kondicijske pripreme započele su otprilike tri tjedna prije uspona. Vozila sam bicikl u okolini Osijeka svaki dan uglavnom 50, rijetko manje od 40, ponekad i 60 kilometara. Nekoliko dana prije uspona promijenila sam režim prehrane i uključila hranu bogatu ugljikohidratima, sve kako bih se što bolje pripremila za napore koji me očekuju. Za nas Slavonce, gdje je najveće brdo bundeva, to je pothvat ravan usponu na Mont Blanc. Prije polaska, kao toliko puta do sada, gledam prvu fotografiju Jalovca koju sam snimila na obalama rijeke Soče i razmišljam: »Ova planina zaista ima karakter. Djeluje u isto vrijeme tako moćno i tako krhko dok vrhom doslovno para nebo.« Poručujem da čemo se uskoro vidjeti.

Dočekala sam i taj drugi vikend u kolovozu te sa skupinom prijatelja i zaljubljenika u planine i planinarenje kasno navečer stigla u planinarski dom u Tamaru. Nalazi se na visini od 1108 metara,

Jalovec iz Tamara

Zadivljujuća stijena alpskog velikana

lijep je, čist i dobro opskrbljen. Večeramo (tjesto s orasima i šećerom – »bomba« ugljikohidrata) i odlazimo odmah na spavanje. Prijе nego što sam usnula zamolila sam planinu da nam sutradan bude naklonjena i dopusti nam uspon na vrh. To uvijek činim prije teških uspona. Planinu treba poštivati i cijeniti. Ne volim kada se kaže »osvojiti« vrh. Nije to rat da se nešto osvaja. Ovdje se radi o međusobnom upoznavanju, a ne pokoravanju.

Probudili smo se rano u hladno alpsko jutro, dok su još oblaci bili nad dolinom. Oblaci se polako povlače i otkrivaju vrhove koje sinoć nismo vidjeli. Nakon hranjivog doručka i posljednje provjere stvari koje nosimo (voda, energetske pločice, izotonični napitak, suho voće, šljem, užad i karabineri, planinarska karta i tople rukavice te osnovni pribor za prvu pomoć) krećemo na put. Planiramo da će trajati 11 do 12 sati, pri čemu trebamo svladati visinsku razliku od 1537 metara, i to u jednom danu, jer na putu do vrha ne postoji planinarski dom u kojem bi se moglo prenoći. To ovaj uspon čini dodatno zahtjevnim, ali i jednim

od najljepših u slovenskim planinama. Slijedimo pravilo suvremenog planinarenja: biti brz i lagan.

Na početku slijedimo blag uspon kroz šumu mokru od noćašnje kiše. Priroda se polako budi. I mi se budimo. Ova lagana dionica ostavlja nam prostora da usput sanjarimo. Sve je tiho. Čini mi se da svatko od nas »vrti« neke svoje misli. Uz put crvene oznake »Jalovec – zelo zahtevna pot«. U sebi se tjesim: dobro sam pripremljena, sve sam pročitala o usponu, znam točno što nas čeka. Ili, možda, ipak ne?

Na izlazu iz šume dočekuje nas Jalovec, rumen od jutarnjeg sunca. Kao da se stidi što smo uranili i zatekli ga nespremnog za posjet. Kao da se osmijehuje. Je li to dobar znak? Kako li je lijepa ova planina!

Pred nama je neugodan sipar i strm uspon. Na visini smo od oko 1500 metara. Staza vijuga i brzo svladavamo visinu. Nakon svakog zavoja otvaraju se novi, ljepši, dramatičniji vidici. Probijamo se kroz klekovinu. Sada već hodamo dva i pol sata i postupno gubimo snagu jer je uspon dug i

LJERKA SEDLAN KONG

Na osiguranom putu

zamoran. Na zaravni zastajemo, slikamo prekrasnu dolinu u podnožju i moćni Jalovec ispred nas, osnažujemo se energetskim pločicama i izotoničnim napitkom.

Jednako strmim usponom stižemo na Kotovo sedlo (2138 m). Svladali smo dvije trećine uspona. Popeti se na vrh sada mi se čini ostvarivim. Nisam zabrinuta, samo sam usredotočena na »zadatak« pred nama. Prelazimo greben. Provalija pod našim nogama, s dolinom Koritnice u dnu, oduzima dah, a nagrađeni smo i nezaboravnim vidikom na Mangart (2679 m) i talijanske vrhove kojima ne znamo imena. Sada smo već tako visoko da pogled seže daleko, do Dolomita.

Odavde se svijet čini mnogo ljepšim mjestom. Mnogi me pitaju zašto idem u planine. Jednostavno zato što one ne mogu doći k meni. Uživam u svemu što je lijepo, a boravak u planinama pruža mi neiscrpne mogućnosti za to. Svakim korakom otkrivam nešto prekrasno.

Ovdje započinje najljepši dio uspona. Prošla su tri sata otkako smo krenuli. Zapuhao je jak, hladan vjetar. Vrijeme se mijenja i skuplja se sve više oblaka. Sklanjam se u zavjetrinu i pripremamo za feratu. Provjeravamo vezice na cipelama i oblačimo tople jakne. Staza je osigurana, mnogo je klinova i sajli, iako bih rado da ih je na nekim mjestima još više. Čini mi se da je osiguranje postavljao neki »dugajlija« jer mi često nedostaje nekoliko centimetara da dosegnem sljedeći klin.

Korak po korak, klin po klin i popeli smo se na Mali Jalovec. Slijedi zahtjevan silazak kroz žlijeb kao uvod u završni uspon. Usput se oprežno mimoilazimo s planinarima koji se spuštaju s vrha. Pozdravi na raznim jezicima: talijanskom, njemačkom, slovenskom... A onda, prije nego što smo očekivali, još samo jedan korak i na vrhu smo. Je li to moguće? Planina kao da mi je dala snagu, ili je to zbog silne želje da dođem na vrh? Čini mi se da letim. Trebalо nam je točno pet sati. I vjetar je stao. Grijе nas sunce i sve je prekrasno, i da, uspjela sam – san se ostvario. Čaroban osjećaj! Čestitke, zagrljaji i suze radosnice. I sjeta. Žao mi je što suprug nije sa mnom. Ovo je trebao biti naš zajednički pothvat. S vrha šaljem poruku: »Želja je ispunjena. Ja sam super. Ne brini. Nedostaješ mi.« Kako u nekoliko rečenica staviti sve što u ovom trenutku osjećam?

Zajednička fotografija nas osmero s hrvatskom zastavom i skromna proslava uz hranu iz ranca. Divimo se talijanskom bračnom paru pored nas koji uspjeh slavi uz sir i bocu crnog vina. Kakav stil! Nisam primijetila jesu li ponijeli i staklene čaše. Uživamo u toplini sunca i nezabavnoj panorami. Na vrhu planine neki se osjećaju bliže zvjezdama, Bogu ili nečem trećem. Ja sam tada najbliži sebi (nadam se da zvuči prepotentno) jer saznajem što sam spremna dati, napraviti, čega se odreći i što mogu postići, što želim i tko sam.

Tamni oblaci sa zapada požuruju nas. Samo da prijeđemo feratu prije kiše! Spuštamo se polako i pažljivo istim putom. I vrijeme nam je naklonjeno. Palo je tek nekoliko kapi, tek toliko da nas podsjeti kako bi moglo biti. Sada sam opuštenija, uživam u vidiku i svakom koraku, fotografiram za uspomenu.

Zaustavljamo se kod bivka na Kotovom sedlu, lješkarimo. Ne žuri nam se u dolinu. Želimo beskrajno produžiti ove savršene trenutke u prekrasnom okruženju i ugodnom društvu. Razgovaramo o sljedećim usponima. Vrijeme je za novu želju. Sigurna sam da će biti još prelijepih planina i uspona, ali znam da mjesto koje u mom srcu ima Jalovec neće zauzeti ni jedna planina.

Uz planinarski pozdrav: »Umor nestaje, zadovoljstvo ostaje«, želim vam da se i vi neizlječivo zaljubite u planine.

Putovanje u Pivnicu i mrtvaci u trećem razredu vlaka

Hrvoje Malinar, Zagreb

Upravo sam ulazio u prostorije svoga planinarskog društva »Velebit« u Zagrebu kada je neki mladi speleolog zatražio od »oružara« da mu posudi par mrtvacima. Ovaj mu bez suvišnih pitanja izvuče iz police par dugih ribarskih čizama, pruži mu ih i stavi pod nos revers da ga potpiše. Upitam obojicu znaju li zbog čega se takve ribarske čizme nazivaju *mrtvacima*.

– Pa tako svi nazivaju ove visoke čizme. To je kod nas uobičajeno, kao uostalom i u drugim speleološkim odsjecima.

– A znate li kako je nastao taj naziv?

Na slijeganje ramenima ispričam im priču o tim tzv. *mrtvacima*.

Prošlo je otada prilično godina, točnije događaj se zbio u rujnu 1962. Vraćali smo se s istraživanja špilje Pivnice kod Kamanja. Čuli smo da špilja ima jezero pa smo na istraživanje ponijeli gumeni čamac i dva para ribarskih čizama. Nije to bila neka velika špilja, niti je u njoj bilo piva makar ima tako lijepo, gotovo poetično ime – Pivnica.

Istražili smo je, a na povratku smo složili gumeni čamac, u preklop metnuli čizme, zavezali špagom i na dugačkom kolcu prenijeli do željezničke postaje u Kamanju. Kad smo dočekali vlak (još je vozila crna zadimljena parnjača), utrpali smo se u vagon III. razreda, tzv. drvenjak, i prebacili svežanj s čamcem i čizmama na policu za prtljagu. Uskoro nas je drmusavi pospani vlak vozio prema Karlovcu.

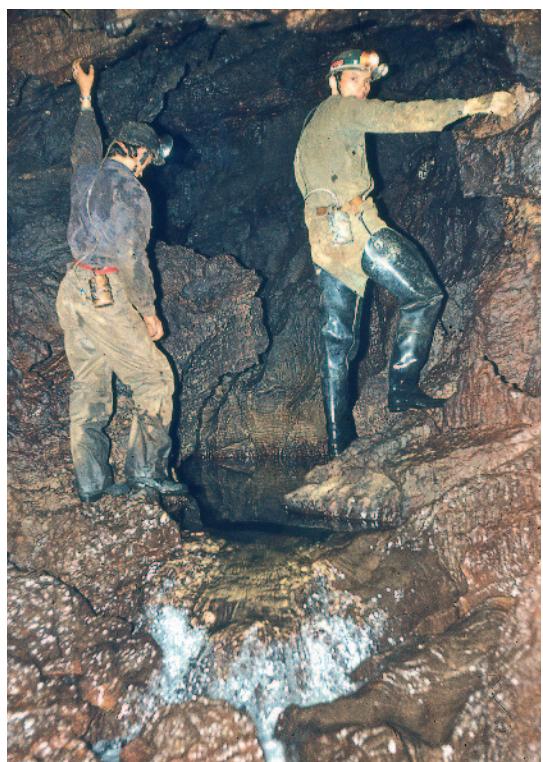
Na povratku nije bilo uobičajene pjesme ni veselja. Svi smo bili umorni jer smo morali rano krenuti na put. A i kupanje u Kupi nakon istraživanja špilje iscrpilo nas je i ja sam zadriješao. Odjednom me iza sna trgne snažan kondukterson glas:

– Kažu mi da si ti vođa puta. Pokaži mi objavu i daj vozne karte!

U ono vrijeme imali smo kao planinari 75% popusta ako je skupina brojala pet ili više članova. U objavi su morala biti upisana sva imena poten-

cijalnih putnika, a ispod posljednjeg imena bio je obvezan žig društva s potpisom predsjednika. Obično sam ostavio dva-tri mjesta bjanko ako bi netko u posljednji čas neprijavljen stigao na kolodvor. Tada bih upisao njegovo ime na prazno mjesto, a ako nitko ne bi došao, stavio bih izmisljena imena. Ponekad sam iz šale pisao imena poput tada popularne glumice Brigitte Bardot, slavnoga filmskog kauboya Garyja Coopera i slično jer su prazne rubrike u objavi morale prije dolaska kondukttera biti ispunjene.

Šutke sam konduktoru pružio objavu i karte. Kad nas je konduktter izbrojao, primjetio je da dvojica nedostaju u odnosu na broj upisanih u objavi. Pitao me strogim službenim glasom:

VLADO BOŽIĆ

Korištenje »mrtvacâ« u ponoru Bele vode u Crnom Lugu, 1976. godine

– A gdje su još dvojica? Na popisu bi vas trebalo biti dvanaest, a vas je tu samo deset?!

– Poginuli su na istraživanju šipanje – umornim mu glasom kratko odgovorim i pokažem palcem prema gore na sumnjivo napuhnuti zavežljaj crvenoga gumenog čamca iz kojeg su sablasno virila dva para crnih čizama.

– Pa jeste li vi ludi? Znate li da se ovako ne smiju transportirati mrtvaci! – zaprepašteno uzviknu konduktori razrogačivši oči. S lica mu je nestala boja. Vidno se uzrujao.

– Za prijevoz mrtvaca na željeznici postoje točno određeni propisi... Što će ja sada, majko moja mila? – zavapi jadnik ne znajući kako da riješi taj nesvakidašnji, pomalo morbidan problem.

Nisam imao srca da ga i dalje uzrujavam jer bi ga mogao »šlag trefiti«, pa da ga uvjerim, izvučem čizmu koja je lagano iskliznula iz našega crvenog zamotuljka.

– Dvojica naših nisu došla na vlak pa je otuda manjak ljudi s popisa.

Na opći smijeh koji se tada razlijegao vagonom konduktori zakratko ostade zbumjen, a onda će prijekorno:

– E, sad si mi uzeo deset godina života. – I uz poduzi uzdah rezignirano nastavi:

– Uh... trebat će mi gutljaj rakije da dođem k себи.

Netko od naših spremno mu ponudi preostalu spasonosnu šljivovicu iz čture i tako to bi izglađeno. Otada se u našem špiljarskom žargonu visoke ribarske čizme nazivaju mrtvacima.

Kita Gaćešina (1226 m)

Ljiljana Šabić, Samobor

Vrh Kita Gaćešina (1226 m) nalazi se u masivu Crnopca, na najjužnijem dijelu Velebita. To je iznimno krševit teren sa strmim stijenama, labirint bijelih vapnenačkih kukova s mnogo špilja i jama.

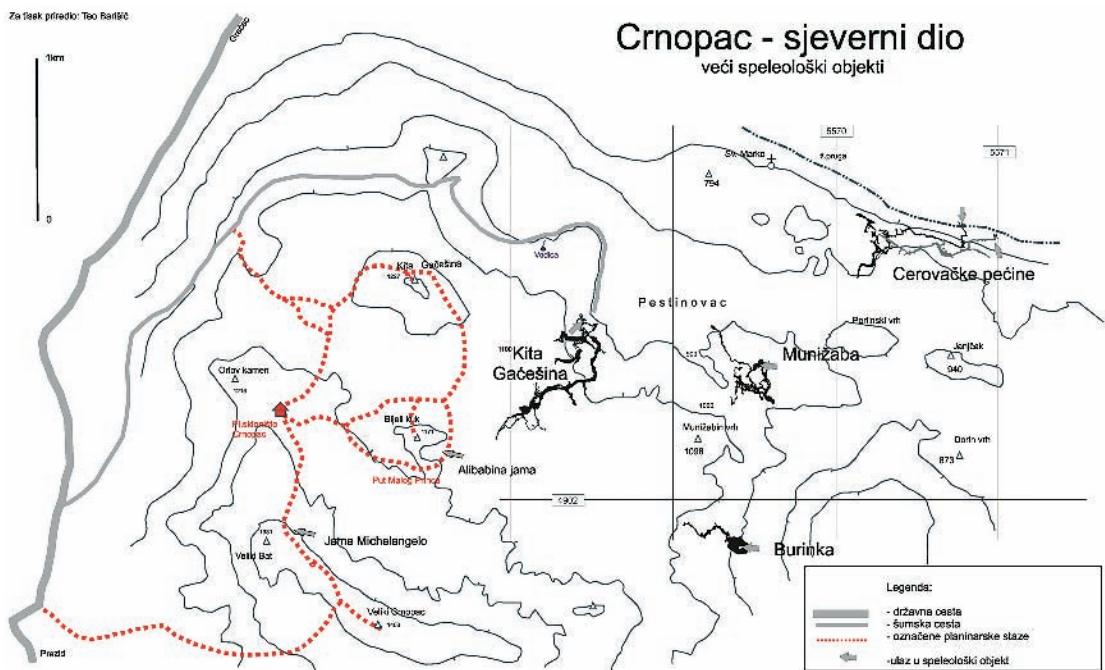
Tu se nalazi i najdulji špiljski sustav u Hrvatskoj, sustav Kita Gaćešina - Draženova puhaljka. Markirani putovi u ovom području veoma su zahtjevni pa je potrebna vrlo dobra kondicija i spretnost. Putovi su djelomično osigurani sajlama, klinovima i ljestvama. Ishodište za sve ture jest planinarsko sklonište Crnopac (1140 m).

Teren Crnopca jako je teško prohodan, na dijelovima zahtjevniji od alpskih uspona. Zbog toga je ujedno i jedan od najatraktivnijih dijelova Velebita. Markacije dugo nisu obnavljane, mjestimice ih nema, križanja planinarskih putova nisu jasno označena, nema važnih oznaka o trajanju hoda, putovi se ne održavaju... Uredno se

održavaju samo put od Prezida do planinarskog skloništa Crnopac i Put Malog Princa. Razne su varijante opisa putova i uspona u planinarskim vodičima (npr.: »prije početka drugoga markiranog puta treba krenuti nemarkiranom šumskom cestom...«), no nijedna nije vjerna »stvarnom« stanju na planini.

Mi smo krenuli markiranim putom od cestovnog prijevoja Prezida do planinarskog skloništa Crnopac (1,30 h) te nastavili do parkirališta. Daljnji put od okretišta prema vrhu Kite Gaćešine tražio je Neno uz pomoć GPS prijateljnika jer planinarskih oznaka gotovo da i nema. Uspon je na početku lagan, a zatim vrlo brzo postaje sve strmiji i strmiji. Vruće je, nebo je plavo i bez oblačka. Srušena stabla treba zaobilaziti i preskakati, ali i budnim okom pratiti rijetke, mjestimične oznake jer u trenutku nestanu iz vidokruga.

Za sliku prijeđeo: Teo Bařić

Prikaz područja Crnopca - glavni vrhovi, planinarski putovi i veći speleološki objekti

Autorica na vršnom kamenu Kite Gaćešine (1226 m), u daljini Veliki Crnopac

Rascvjetali božuri pored staze izmame osmijeh na lice, a onda i razni drugi cvjetovi žarkih boja. Saginjemo se ispod grana, ruksaci zapinju i u slalomu uskih prolaza između stijena polako se uspinjemo prema vrhu. U šumi smo, bez vidika, samo pogled ispred sebe, prema gore. Štapovi zapinju, žedni smo.

Korak po korak, vadimo čokoladice. Bijele stijene svuda oko nas. Stalno tražimo markacije. Pa opet rukama mičemo suhe grane, uspinjemo se po stijenama i odjednom eto nas na vidikovcu. Ah! – otme se dubok uzdah. Ostajemo bez riječi jer je ispred nas vidik na cijeli masiv Crnopca. Prekrasno, prizor iz snova! Ovo su trenuci i slike za pamćenje. Ovdje sve prestaje i ponovno počinje. Ne žurimo, sjedimo i upijamo snagu kamena, šume i sunca.

Pod nama je Put Malog Princa, desno planinarsko sklonište Crnopac, a ispred nas cijeli, ravni, vršni greben Velikog Crnopca (1403 m) na čijem vrhu vidimo planinare.

Hodamo, preskačemo, penjemo se i silazimo dalje grebenom koji čine okomite stijene. S njih se otvaraju daleki vidici na sve strane. Svuda oko nas bijeli i crveni cvjetovi divljih ruža, zeleni sag mirisnih đurdžica te grmići raznog ljubičastog i žutog cvijeća koji rastu iz »ljutog kamena«.

Silazimo s grebena. Odmor za obilan ručak i osvježenje. Put se nastavlja kroz šumu. Suho lišće, srušena stabla i jedan jedini ravni kamen, na kojem je Neno ugledao zmiju. Prestrašena štapom, ipak je otišla svojim putom. Desni odvojak s puta. Penjemo se na vrh. Usko, strmo, pod nogama kršljivo, hvatišta treba dvaput provjeriti.

Kita Gaćešina djelomično je travnat vrh, ali ipak pretežito kamenit. To je »oltar« koji zatvara krug ovoga prekrasnog masiva. S vrha se pruža vidik na Bili kuk i dug vršni greben Velikog Crnopca, a na drugu stranu spušta se pogled prema Lici.

Još uvijek je vedar dan, malo vjetrovit, ali topao. Dalekim vidikom obuhvaćamo lijevo Tulove grede (Sveto brdo je u oblaku), ravno ispred nas Zir i Gračac, desno u daljini Kremen i još dalje Poštak, te sasvim blizu zelenu Tremzinu, najjužniji izdanak Velebita.

Ovdje mi ponostaje riječi za opis trenutka, osjećaja i stanja u kojem se nalazim na ovom, za mene kao planinara posebnom mjestu. Šutim i uživam, gledam i upijam taj sklad oko sebe. Pokušavam što više ponijeti sa sobom, u sjećanju. Vraćam snagu tijelu, dok je duh slobodan. Savršenstvo kojem svi težimo. Jednom doživljeno, ovakvo je savršenstvo u prirodi opijum za čitav život.

Sretna sam što sam upravo sada tu i što su sa mnom Darko, Neno i Josip, koji isto tako ne skrivaju oduševljenje. Rijedak je ovakav prizor ljepote kamenih labirinta, strmih litica i vapneničkih kukova, u kojima je Slavko Tomerlin - Tatek označio put kako bi nam ih približio i omogućio da iznova dolazimo i uživamo. Od svega mu se srca zahvaljujem u ime svih nas.

Put smo nastavili spuštanjem oko Kite Gaćešine kroz bezbroj ponikvi, gore-dolje. Došli smo do ulaska na Put Malog Princa ravno kroz »Nebenska vrata«. Super fantastično! Naravno da smo ga s veseljem, divljenjem i velikom dozom adrenalina čitavog obišli. Zatvorili smo velik krug našeg hodanja vrativši se do planinarskog skloništa Crnopac, a onda istim putom kroz šumu, još za sunca, do auta na Prezidu. Čestitamo si međusobno, zadovoljni i ponosni na savršeno osmišljen nezaboravan dan.

Planinarska šetnica u Rijeci

Uspomena na planinarskog entuzijasta Josipa Colnara

Ivica Richter, Željko Kraljić, Klaudijo Tammaro, Vitomir Čulina, Rijeka

Prije dvije i pol godine, 9. travnja 2010. u Rijeci je preminuo istaknuti planinar Josip Colnar. U svom bogatom planinarskom životu ostavio je mnogo tragova značajnih za povijest riječkog planinarstva, ujedno postavivši svojim primjerom neka čvrsta mjerila dobrog planinarskog ponašanja. Djelovao je oslanjajući se na vlastite snage i mogućnosti, ne čekajući »okolnosti i prilike«. Da bi pokrenuo neku akciju nije mu trebao novac - dapače, sam je trošio svoja sredstva i slobodno vrijeme čim bi pomislio da to ima smisla za opću planinarsku dobrobit.

Djelovao je jednako aktivno i marljivo na terenu, u planinama, kao i u društvenom životu u PD-u »Kamenjak«. Bio je poznat kao organizator mnogih skupova, planinarski pisac i tvorac normativnih akata. Napisao je, između mnogočega ostalog što je radio, moderan statut »Kamenjaka«, koji je korišten i u mnogim društвima koja su se u to doba osnivala ili djelovala u okviru Planinarskog saveza Primorsko-goranske županije. Bio je velik zaljubljenik u planinarske obilaznice, od kojih je neke i osnovao. Danas je dobro poznat njegov »Končarevac«, kao i dobro prihvaćeni »Put od Hahlića do Nebesa« kojim je znatno proširio mogućnosti planinarenja na tom području riječkog planinskog zaledja koje je unatoč ljepoti i surovosti, mnogima bilo potpuno nepoznato. Radeći na tome godinama je obilazio teren, istraživao najbolje mogućnosti obilaska, fotografirao, crtao, mapirao i na kraju vrlo detaljno opisao svoje nalaze.

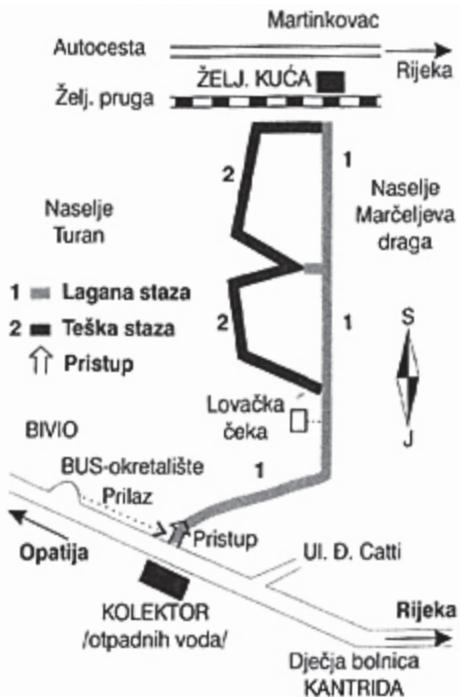
Jedan od njegovih posljednjih projekata, u vrijeme kad je pod pritiskom godina bio prisiljen preseliti se u dom za starije osobe, bilo je i uređenje »Gradske planinarske šetnice«. Ta zamisao nastala je iz potrebe i shvaćanja jednog agilnog penzionera da mnogim starijim osobama u toj ustanovi nedostaje kretanja. Colnar je uvidio da mnogi pokretni i još prilično zdravi umirovljenici provode pasivan život u prostorijama te ustanove, stvarajući sebi neugodu gubitkom zdravlja i tjelesne kondicije,

a sve u nedostatu zdrave svakodnevne šetnje i rekreacije. Sjećamo se kad nam je pričao da je on jedini koji svakodnevno hoda i po desetak kilometara. Mnogi drugi, naprotiv, podlijegali su dosadi, ovisnostima i depresiji, stvarajući tako probleme sebi i osoblju doma.

U želji da se nešto korjenito promijeni, Colnar je želio stvoriti korisnu šetnicu za starije osobe, punu zelenila i u neposrednoj blizini spomenute ustanove. Zamisao za šetnicu rodila se postupno, budуći da je svoje šetnje iz parka Doma za starije, iz dana u dan proširivao na nova područja, pa je tako vremenom, istraživši svu okolinu, shvatio da ta ideja ima doista potpuno realnu osnovu. Gotovo sav posao uradio je i financirao sam; od postavljanja markacija i označivanja staza, pa sve do izrade sheme šetnice. Prihvatio se tako vrlo opsežna posla usprkos podsmijehu i nevjericama nekih planinara i čestom huliganskom razbijanju tablica i smjerokaza. Šetnica je zamišljena skromno, bez obzira da je netko financira ili održava, osim samih članova PD-a »Kamenjak« i starijih osoba-korisnika.

Šetnica počinje na Opatijskoj cesti, u blizini bolnice Kantrida, i od samog početka je markirana. Pristupnom stazom se ulazi u šumarak primorskog bora i makije, te već nakon nekih tristotinjak metara, a nedaleko od stare lovačke čake, grana na dva puta. Jedan je djelomično strmiji, teži i nešto

kraći, a drugi relativno jednostavniji, blaži i duži. Putovi vode uz nekoliko prirodnih osobitosti - kraških špilja i manjih stijena izrazitog kraškog reljefa, preko mnoštva razvaljenih suhozida, te uz zanimljive ostatke fortifikacijskih građevina iz Drugog svjetskog rata. Posebna osobitost ove šetnice je neobično bujna raznolikost biljnih vrsta i različitog drveća, koja na sjenovitim livadama daje neobičan hlad ljeti i bogato zelenilo tijekom cijele godine. Staze ne predstavljaju teškoću za izvježbana hodača, a završavaju nekim dva i pol kilometra od početka, u neposrednoj blizini nekadašnje željezničke postaje na Martinkovcu. Uputno se jednom stazom uspeti, a drugom vratiti, uz zaustavljanje na vrhu odakle se širi prekrasan vidik na Učku i Kvarnerski zaljev, posebno otoke Cres, Lošinj i zapadnu stranu otoka Krka. Sve u svemu, to je neobična, ali vrlo zanimljiva šetnja kroz prirodu koja u prosjeku traje oko sat, do sat i pol laganog hoda.

Sjećamo se dana kad smo iznenadeni čuli od Colnara da je Šetnica gotova i da smo pozvani da je obiđemo u njegovu društvu. Bilo je to prijeotprije pet godina, ili malo više. Teško se danas svega sjetiti, ali nije ni važno. Sjećamo se da smo konstatali da Colnar ostaje Colnar i u Domu za starije osobe, te da je u svemu što radi još uvijek ustrajan i nezadrživ.

Što je danas, pet, šest godina poslije, s »Gradskom planinarskom šetnicom«? Povremeno planinari koriste ovu šetnicu za neke svoje nove zamisli, kao što je »Staza Stribor«, projekt posvećen zdravom odgoju najmlađih. To bi autoru šetnice zasigurno bilo draga. Sigurni smo u potpunosti da stazu šetnice koriste mnogobrojni sportaši koji ovdje traže mogućnost pojačanja svoje tjelesne kondicije. Susrećemo uglavnom mlade ljude koji ovdje treniraju, kao i šetače različitih godina, ljude s psima, zaljubljene parove, slučajne prolaznike, a zaposlenici koji rade u Centru za starije osobe u ulici Đure Catti 4, uvjeravaju nas da stazu koriste i neki njihovi korisnici, iako sami kažu, ne previše. Možda su trenutno tome uzrok markacije prebojane nekom sivom bojom (?) na početnom dijelu oko zgrada Centra za starije osobe. Sličnu smo pojavu svojedobno uočili na sjevernoj strani Tuhobića, mislimo da je razlog u reakciji vlasnika privatnih posjeda, ali ovdje to ne može biti slučaj. Posebno je pitanje koliko današnjih riječkih planinara zna priču o »Colnarovoj šetnici« i koliko smatraju korsnim da je ponekad obidu. I to je doista teško reći.

Budući da je ova priča zanimljiva želimo je prenijeti mnogima. Priča o šetnici je priča o čovjeku koji se nikad u planinarskom smislu nije želio predati, čak i u okolnostima koje su sve isle protiv njega i njegove zamisli. Priča o šetnici je, u stvari, na ljudskom planu, puno šira. To je priča koja nas treba potaknuti da razmislimo o tome koliko sami možemo učiniti za druge, te koliko smo ustrajni davati i žrtvovati se za opće dobro, a sve bez ikakve naknade. Pitamo se koliko danas ima takvih pravih entuzijasta, pravih humanista među planinarima, ili jednostavno, pravih planinara.

Colnar nikad nije tražio zahvalnost za svoj rad, a kamoli plaću, priznanja ili odlikovanja. Pa ipak, zasluguje poštovanje, dolično podsjećanje na trud i, ako ništa drugo, barem povremen obilazak njegove jedinstvene šetnice. Njoj prijeti zaborav i nije teško zamisliti da će betonizacija kad-tad pregaziti ovu »zelenu nit«. Pozivamo stoga planinare da obidu ovu šetnicu dok je to još moguće. Tamo na Šetnici još ima vremena, još se može osjetiti duh i smisao zalaganja jednog čovjeka koji bi nam uvijek mogao biti primjer. Prošetajte, dakle Colnarovom (Riječkom, Gradskom, Planinarskom) šetnicom i uvjerite se sami samo u to.

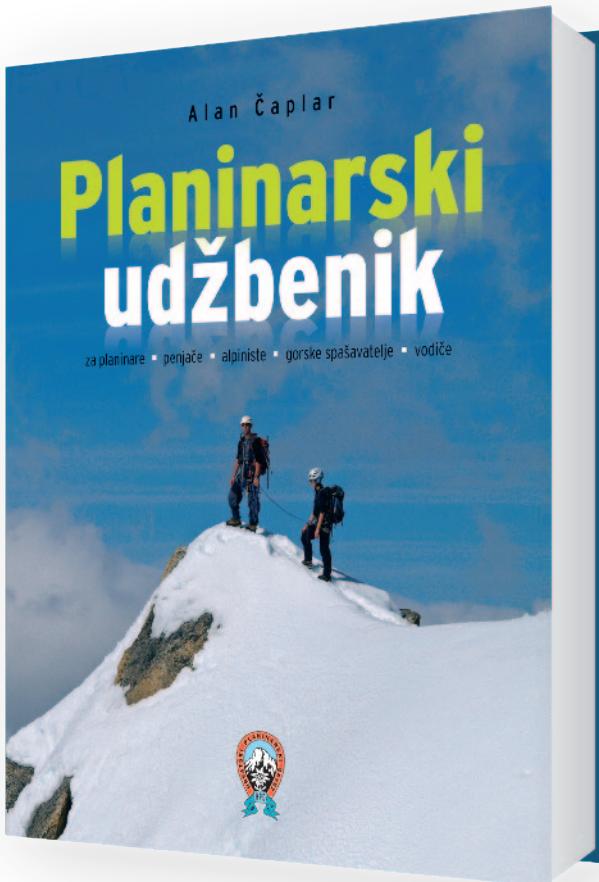
Planinarski udžbenik

za planinare ▪ penjače ▪ alpiniste ▪ gorske spašavatelje ▪ vodiče

Početkom prosinca iz tiska izlazi nova atraktivna knjiga u izdanju Hrvatskog planinarskog saveza, Planinarski udžbenik Alana Čaplara (360 stranica u boji, 220 x 170 mm, meki uvez).

Knjiga je namijenjena svima koji žele upoznati, produbiti ili obnoviti znanja o planinarstvu. Preglednim dizajnom, konkretnim i modernim pristupom te obiljem ilustracija ova knjiga omogućava lako i jednostavno usvajanje i obnavljanje znanja i vještina potrebnih planinarima, penjačima, alpinistima, gorskim spašavateljima i vodičima.

Sadržaj udžbenika usklađen je s programom školovanja u HPS-u te će se koristiti kao temeljna nastavna literatura za opće planinarske škole, tečajeve za vodiče, te za druge stručne planinarske tečajeve i škole. Knjiga obuhvaća odgovore na ispitna pitanja sa završnih ispita stručnih škola i tečaja koji se organiziraju u HPS-u.

Cijena za knjižarsku prodaju: 160 kuna

Cijena u pretplati: **samo 100 kuna***

* Naručene knjige Ured HPS-a kupcu šalje nakon primitka uplate, uz poziv na broj koji naručitelj dobiva od Ureda HPS-a pri narudžbi. Za slanje poštom, na cijenu se pridodaje trošak poštarine.

NABAVITE U PRETPLATI!

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

www.plsavez.hr – hps@plsavez.hr

tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624

VRH

Veliki Zavižan (1676 m)

Veliki Zavižan je krševit, klekovinom obrasli vrh, najpopularniji i najposjećivаниji među velebitskim vrhovima. Na vrhu je stanište stroga zaštićenoga krškog runolista, što upotpunjuje izvanredan dojam koji vrh pruža. Ime Zavižan poznato je po visinskoj meteorološkoj postaji i popularnom planinarskom domu koji se nalazi na padinama obližnjeg vrha Vučjaka. Sam vrh je gol te ima izvanredno lijep vidik, jedan od najljepših na cijelom Velebitu. Osobito su dojmljivi vidici na more, a dobro se vidi i velik dio Velebita, Rožanski i Hajdučki kukovi i Veliki Kozjak.

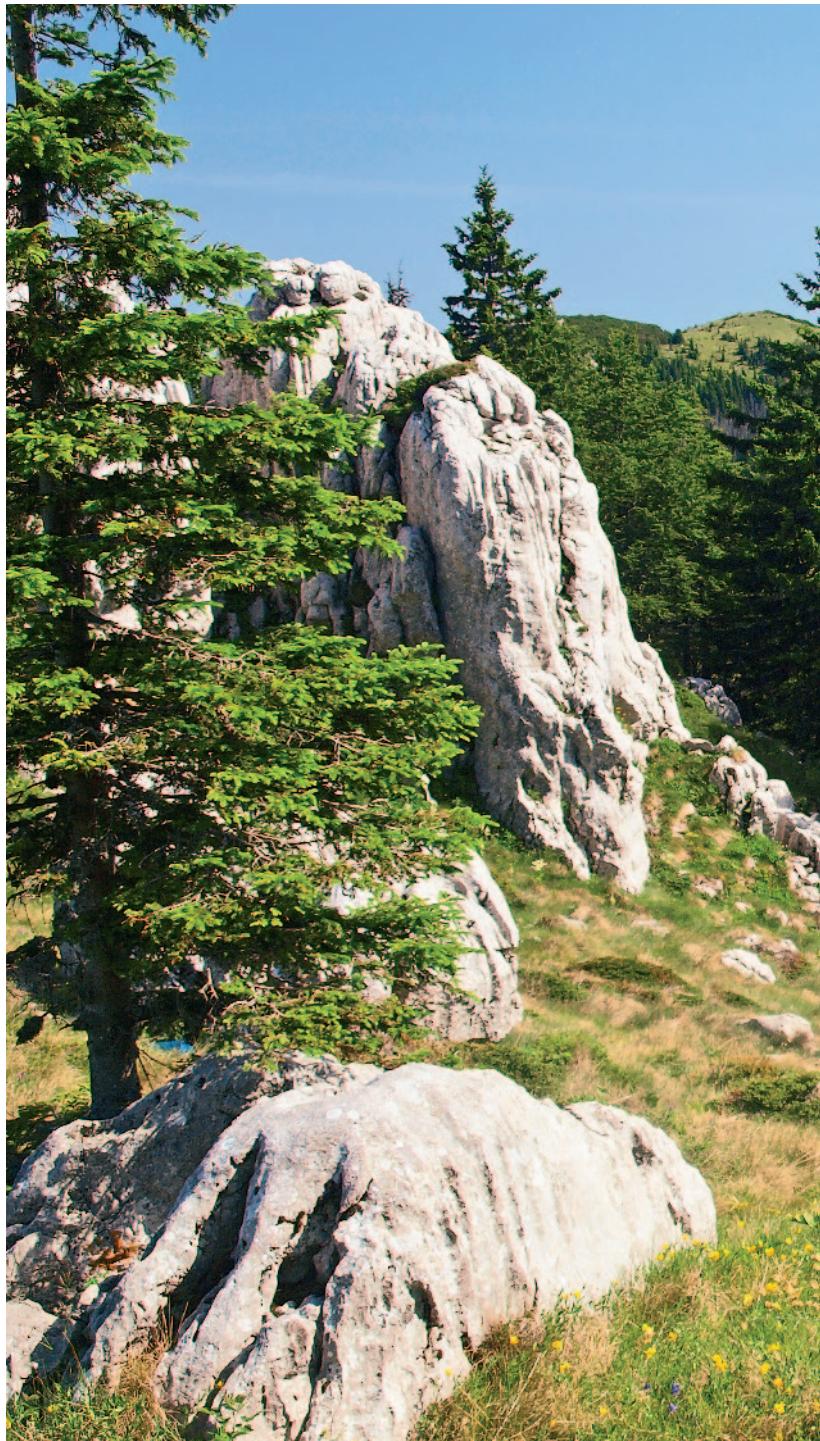
Koordinate: N 44° 48' 8.5" E 14° 58' 25.2"

Prilaz: Velebitski botanički vrt – Veliki Zavižan 40'

Na vrh vode dva puta - jedan od ulaza u Velebitski botanički vrt u Zavižanskoj kotlini, a drugi iz samoga vrta. Put s ulaza u Botanički vrt je pogodniji za uspon jer je blaži (put iz Botaničkog vrta je izrazito strm, a počinje 5' lijevo od drvene kućice). Početak lakšeg puta treba potražiti na lijevom rubu proširenja za parkiranje kod ulaza u Velebitski botanički vrt. Taj se puteljak penje kroz klekadinu i čistine do račvišta na livadi; zdesna prilazi drugi prilazni put s kružne staze u Botaničkom vrtu, a l. se penje put prema vrhu. Markacije vode šumom, a potkraj kroz visoku klekadinu na vrh.

Zemljovid: Sjeverni Velebit, 16 (Smand), Nacionalni park Sjeverni Velebit, 16a (Smand)

KT: Hrvatska planinarska obilaznica i Velebitska obilaznica

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

Goranski planinarski put

**Godina osnivanja
(po dionicama):** 1984.,
1990., 1986.

**Minimalno vrijeme
obilaska:** 13-16 dana

**Broj kontrolnih točaka
(po dionicama):**
13+15+13 KT (= 41 KT)

Uvjet za priznanje:
Obilazak svih obveznih
kontrolnih točaka na
pojedinoj dionici

Upravlja: HPD
Zagreb-Matica, Zagreb

Informacije:
HPD Zagreb-Matica
01/48-10-833;
Jasna Kosović
098/94-61-906

Goranski planinarski put (GPP) je planinarska obilaznica kružnog oblika koja prolazi velikim dijelom Gorskog kotara, obilazeći najatraktivnije vrhove, ali i brojna manje poznata mjesta. Prolazi slikovitim naseljima, vodi na vidikovce i u duboke šume, obuhvaća prirodne, povijesne i kulturne znamenitosti. Zbog duljine od oko 280 km podijeljen je u tri dionice, koje su objedinjene u jednom dnevniku. Za obilazak svake pojedinačne dionice dobiva se značka određene boje, a za obilazak sve tri dionice zlatna značka.

Prva dionica prati tok rijeke Kupe od Severina do njens izvora preko slikovitih vrhova Orlove stijene, Okrugljaka, Levešnog, Špičastog i Skradskog vrha, te Velikog Drgomlja (13 KT). Druga dionica je u obliku potkove, obuhvaća najudaljenija naselja Gorskoga kotara: Gerovo, Tršće, Čabar i Prezid; a preko 15 KT vodi od izvora Kupe malo poznatim područjem uz slovensku granicu do Jelenca, Guslice, Snježnika i Risnjaka. Treća dionica vodi planinarski najpoznatijim dijelom Gorskog kotara od Risnjaka preko masiva Tuhobića, Viševice, Bitoraja, Bjelolasice, Samarskih i Bijelih stijena, Kleka, te kroz kanjon Kamačnika do Lovnika i ima 13 KT.

Prezid i vrh Vražji vrtec na GPP-u

PLANINARSKA KUĆA

Planinarski dom Kamenitovac

Planinarski dom Kamenitovac (242 m) nalazi se na hrptu pitomog brežuljka Kamenitovca povrh sela Maglenče, na rubu šume Mačjak. Od doma se pruža prekrasan vidik na bjelovarsku dolinu, Kalnik i Prigorje. U prizemlju su dvije blagovaonice i kuhinja, a na katu šest dvokrevetnih soba i jedna soba sa skupnim ležajem. Dom je elektrificiran, ima vodovod i centralno grijanje. Ugostiteljske usluge u domu pruža ugostiteljsko poduzeće Jelen iz Maglenče koje je dom imenovalo pansionom Planinarac.

INFO

Otvoren: stalno

Opskrbljen: pićem i jelom

Mjesta za noćenje: 10

Upravlja: HPD Bilogora, Bjelovar

Informacije:

tel. u domu 043/885 105,
Đuro Gustović 099/19-51-466,
043/231-025

Prilaz vozilom: asf. cesta iz
Bjelovara u Maglenču do doma

www.pdsusedgrad.hr

PD »Susedgrad« iz najzapadnijeg zagrebačkog naselja Podsuseda brine o planinarskoj kući na Kamenim svatima, organizira tradicionalni pohod na Kamene svate, skrbi o dvije planinarske obilaznice (Hej-lop i Četiri godišnja doba na Kamenim svatima) te organizira redovite izlete za svoje članstvo. Sve te aktivnosti prati i vizualno atraktivan web, koji sadrži osnovne informacije o društvu, najave akcija, a posebno oduševljavaju fotografije s raznih hrvatskih i inozemnih planina. Web se odlikuje i jedinstvenim dizajnom u bojama Društva.

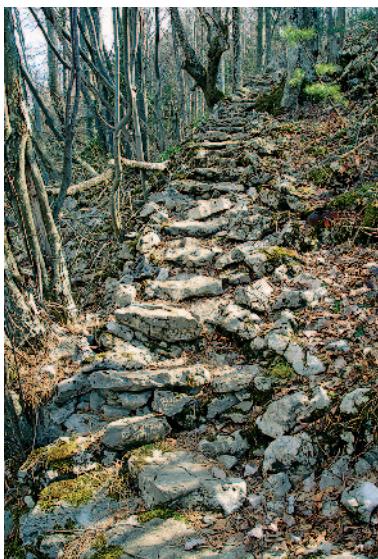

www.pdsusedgrad.hr

IZ PLANINARSKE PROŠLOSTI

Horvatovih 500 stuba – kreativnost »običnog« planinara

Ono što ne može društvo s nekoliko stotina članova, koji put može jedan čovjek sam – nadahnut plemenitom humanom idejom. Tako su nastale u kutiću kraške prirode na sjevernoj padini Medvednice popularne Horvatove stube. U želji da omogući ljubiteljima prirode udoban posjet tom divljem kutku Medvednice, zagrebački novinar Vlado Horvat (1891-1963) počeo je 1950. vlastoručno graditi silazno stubište preko »Vidikovca« i kroz špilju Medvednicu do izletišta »Srnce« na potoku Bistri jarek. Možda on sam i ne bi uspio u tom naumu jer je bio krhke tjelesne građe, ali je u sebi imao ono nešto što osvaja ljude a riječima se ne može dočarati. Horvat je poput magneta privlačio brojne ljubitelje prirode, pogotovo mlade, koji nisu žalili truda ni vremena da mu pomognu. Godinama su zajedno s njim dovlaci i učvrćivali goleme kamene blokove, otkopali zarušenu špilju i ispod zadnje stube uredili izletište »Srnce«. Horvata već odavna nema među živima, ali kult njegove uspomene traje i danas. O njegovim stubama brinu se njegovi

Horvatovih 500 stuba na Medvednici

učenici i učenici njegovih učenika, koji se svake godine na obljetnicu njegove smrti sastaju pod spomen-pločom da odaju počast njegovoj nesobičnosti.

prof. dr. Željko Poljak

Vremeplov

1. 11. 1982. u Zagreb se vratila prva alpinistička ekspedicija iz Hrvatske u Himalaji – Annapurna IV

3. 11. 1970. Ž. Poljak na Bezimenom vrhu u masivu Annapurne prvi puta ističe hrvatsku zastavu u Himalaji

6. 11. 1857. osnovana prva planinarska udruga u povijesti – Alpine Club u Londonu

9. 11. 1967. osnovan Velebitski botanički vrh ispod Zavižana

10. 11. 1998. Ujedinjeni Narodi na svojoj 54. Općoj skupštini proglašavaju 2002. Međunarodnom godinom planina

10. 11. 1987. Branko Puzak izveo uspon na najviši vrh na koji su se popeli Hrvati, a da prije nije bio oslojen – Ngojumba Kang II (7743 m)

15. 11. 1877. rođio se Ivan Krajač koji je kao predsjednik preporodio HPD

25. 11. 1876. u Pazinu osnovano drugo planinarsko društvo u Hrvatskoj (Societa Alpina del' Istria)

Špilja Lokvarka opet dostupna

Planinarima je špilja Lokvarka poznata još od 1912., kada je geolog i planinar Josip Poljak objavio prvu vijest o njenom otkriću i uređenju za turističko posjećivanje, i to na stranicama »Planinarskog vjesnika«, koji je izlazio u časopisu »Vienac« u Zagrebu.

Poljak je zapisao da je špilju slučajno pronašao lokvarski trgovac Jakob Bolf te da su je Lokvarci odmah istražili i uredili za posjećivanje. Špilja je tada bila prohodna u duljini od oko 380 m, s četiri galerije, jedne ispod druge, ukupne dubine 77 m (po današnjim izmjerama) i silazom iz galerije u galeriju dubokim petnaestak metara. Lokvarci su za samo godinu dana uredili putove kroz špilju, s drvenim ogradama, mostovima i stubištima, a špilju osvjetljavali bakljama. Kakav je to bio posao može se shvatiti samo ako ga se usporedi sa sadašnjim uređenjem špilje, koje je uz mnogo napredniju tehnologiju, trajalo čak četiri godine. Poljak je u špilji snimio i prvu fotografiju te izradio nacrt špilje.

Na žalost, špilja nije obnavljana sve do 1935., kada je uređena drvenarija i kada su postavljena željezna vrata na ulazu te uvedena električna rasvjeta. I o tom je događaju pisao Poljak u »Hrvatskom planinaru«. Sljedeće veće speleološko istraživanje obavili su 1953.

članovi Speleološke sekcije PD-a »Željezničar«, kad je pronađena Peta galerija (ispod Četvrte) i izrađen nov nacrt cijele špilje. Špilja je ponovno uredena 1961., kada su drvene ograde i stube zamijenjene željeznima, a obnovljena je i rasvjeta. Te je godine špilja proglašena geomorfološkim spomenikom prirode, čime je, prema Zakonu o zaštiti prirode, dobila i pravnu zaštitu.

Radi daljnjih radova u špilji Lokvarki, 1994. angažirali su geodetsku firmu GEA iz Crkvenice, koja je turistički dio snimila geodetskom metodom. Novi nacrt poslije je poslužio kao podloga za novo uređenje špilje.

Špilja je opet speleološki istraživana tek 1998. i od tada je do 2003., u više istraživanja, pronađena i Šesta galerija (ispod Pete), u kojoj su speleolozi naišli na stalni vodeni tok. Taj vodeni tok povremeno poplavljava cijelu galeriju, zbog čega je puna blata, ali i bogata špiljskom faunom. Tada je istraženo ukupno 1179 metara špiljskih kanala i postignuta dubina od 277 metara.

Ponovno uređenje počelo je 2008. Radi zamjene stare električne rasvjete i izgradnje novih stubišta korišten je geodetski nacrt iz 1994. Uređivanje je trajalo sve do ljeta 2012. Uređen je prostor ispred ulaza u špilju, postavljena su nova vrata, obavijesna ploča i kemijski zahod. Uza stazu u špilji postavljena je ograda od nehr-

Pred ulazom u špilju Lokvarku

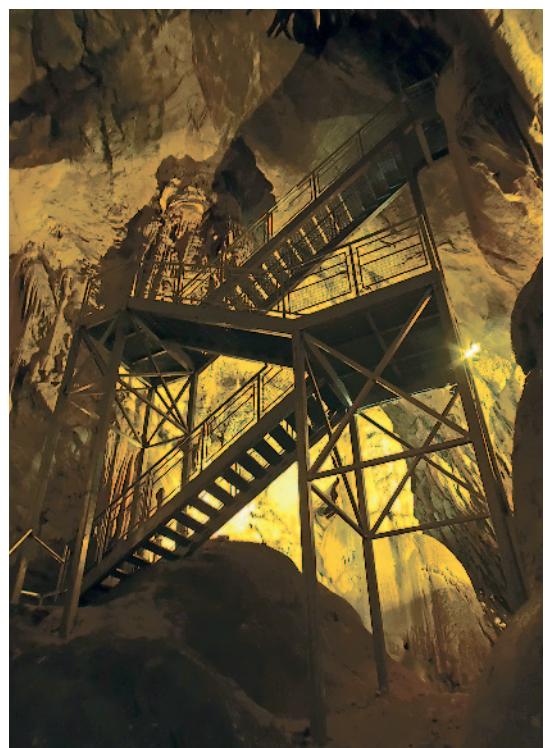
Prikaz Lokvarke

đajućeg čelika (osim u Četvrtoj galeriji), a izgrađena su i nova stubišta od istog materijala. Nova rasvjeta šilju osvjetljava dovoljno da čovjek može sigurno hodati stazom i uživati u raskošnim oblicima šiljskih ukrasa, a ipak osjetiti tamu podzemlja. Uz to je ugrađena i tzv. »panik rasvjeta«, tj. rasvjeta koja se pali automatski čim nestane struje u električnoj mreži. Napaja se iz posebnog izvora struje i traje dovoljno dugo da posjetitelji mogu sigurno izaći iz šilje.

Šiljom upravlja Javna ustanova Prigorsko-goranske županije »Priroda«, a koncesiju na korištenje šilje dobilo je Komunalno društvo Lokve na tri godine. Obnovu šilje finansirali su JU PGŽ »Priroda« i Ministarstvo kulture, koristeći se fondovima EU-a (oko dva milijuna kuna), te Općina Lokve (s oko milijun kuna).

Svečano otvorenje šilje bilo je 29. lipnja 2012., uz prisustvo uzvanika iz Primorsko-goranske županije i

Ministarstva kulture te predstavnika mjesne vlasti. Radi što boljeg uključivanja šilje Lokvarke i okolnih šilja u turističku ponudu Lokava, u lokvarsкоj je vijećnici 28. rujna 2012. održan i Okrugli stol na tu temu, također uz prisustvo predstavnika vlasti, ali i speleologa. Za ovu je priliku organizator u predvorju općinske zgrade postavio izložbu fotografija, tiskao mali prospekt o šilji i broj Lokvarskoga glasnika, gotovo cijelog posveće-

VLADO BOŽIĆ

Nekadašnje drvene (lijevo) i nove željezne stube (desno) između treće i četvrte dvorane

nog špilji Lokvarki, te dijelio prospekte mjesta Lokava i Gorskoga kotara.

Špilja se nalazi u Gorskom kotaru, oko dva kilometra istočno od središta Lokava i oko 400 m zapadno od križanja ceste Delnice – Rijeka s cestom koja vodi od željezničke postaje Lokve do središta mjesta. Kiosk za prodaju ulaznica, gdje goste dočekuju vodići, i stotinjak metara dalje, veće parkiralište, nalazi se uza cestu za Lokve, dvjestotinjak metara od spomenutoga križanja. Od kioska, odakle se polazi u posjet špilji, ima oko pet minuta hoda do ulaza. Posjet špilji traje oko jedan sat. Zbog mnogih stuba ne preporučuje se u špilju voditi djecu mlađu od četiri godine, a ostala djeca mogu špilju posjetiti uz pratnju roditelja ili nastavnika. U ljetnim će mjesecima biti svakodnevno organizirani posjeti špilji, a u druga godišnja doba prema dogovoru. Za posjet špilji treba se najaviti Turističkoj zajednici Općine Lokve.

Vlado Božić

Lokvarska Staza špilja

U Lokvama je 23. rujna na svečan način promovirana i Staza špilja koja povezuje 12 zanimljivih lokaliteta. Zajedničkom akcijom Odbora za obilježavanje 100.

U Golubinjaku, na Stazi špilja

obljetnice uređenja špilje Lokvarke, Općinskog vijeća Lokve, Komunalnog društva »Lokvarka«, Turističke zajednice Općine Lokve, Planinarskog društva »Špičunak« iz Lokava i Orijentacijskoga kluba »Lokve« ostvarena je dugogodišnja zamisao umirovljenog profesora Rudolfa Komadine da se osim špilje Lokvarke posjetiteljima Lokava prikažu i druge zanimljivosti u okolici. Tom se prilikom okupilo pedesetak sudionika iz Lokava, Skradu, Delnicu, Rijeke, Grobinštine i Zagreba i uza stručno vodstvo pošlo Stazom. Na Stazi se objekti obilaze ovim redom: 1. Dimnjačareva špilja, u kojoj se za vrijeme II. svjetskog rata skrivaо Andrija Grgurić – Dimnjačar, glavni lik u TV-seriji »Kapelski kresovi«; duga je tridesetak metara; 2. Medvjeda špilja, koja je naziv dobila po nalazu kostiju špiljskog medvjeda; ukupna duljina kanala je oko 220 m; 3. Špilja Lokvarka, turistički uređena; ukupna duljina kanala zasad je 1179 m, a dubina 277 m; za posjetitelje je uređeno 380 m; 4. Ponor Pinora, jedan od ponora povremene rječice Lokvarke; istražen je do duljine od samo stotinjak metara; 5. Golubinja špilja u park-šumi Golubinjak; to je prolazna špilja (kroz nju vodi staza) duga dvadesetak metara; 6. Paklena vrata, prirodnji most visok 8, a debeo 5 m; staza vodi ispod njega; 7. Ledena špilja, duga oko 120 m; ima osim špiljskog i jamski ulaz, a u ulaznom dijelu dugo se zadržava led; 8. Bunker iznad ulaza u željeznički tunel; sagradili su ga Talijani za vrijeme okupacije Gorskoga kotara, sada je malo obnovljen; 9. Ciganska špilja, uz cestu Karolinu, u kojoj je nađeno ognjište staro oko 300 godina; 10. Hirčeva špilja na brdu Bukovcu, duga osamdesetak metara, s arheološkim i paleontološkim nalazima iz kamenog doba; 11. Male špilje na Bukovcu; ima ih četiri, duljine oko 20 m, a vrlo su prikladne za skloništa; 12. Kuće u selu Sljemenu; ostatak su nekadašnjega Frankopanskoga karavanskog puta koji je prolazio i kroz Lokve.

Stazu špilja obilježile su članice Orijentacijskoga kluba »Lokve« i prošle je za oko tri sata. S razgledavanjem špilja obilazak traje i dulje. Predviđeno je da se ne ulazi u Dimnjačarevu i Medvjedu špilju (to mogu samo speleolozi s odgovarajućom opremom), da se posjeti uređeni dio špilje Lokvarke, prođe kroz Golubinju špilju i Paklena vrata, da se razgleda ulazni dio Ledene špilje ne ulazeći u njezin dublji dio, razgleda bunker i Ciganska špilja (u stvari polušpilja osvijetljena danjim svjetlom), ulazni dio Hirčeve špilje, gdje se još obavljaju arheološka iskapanja, posjete ulazni dijelovi malih špilja na brdu Bukovcu i pogledaju kuće u selu Sljemenu.

O pojedinostima tih lokaliteta može se pročitati u Lokvarskom glasilu za 2012. koje Turistička zajednica Lokve daje besplatno posjetiteljima Staze.

Vlado Božić

Aktivnosti Komisije za planinarske putove HPS-a u Lici

U subotu 29. i nedjelju 30. rujna održan je u Baškim Oštarijama tečaj za markaciste. Poziv je bio upućen planinarskim udružama s područja Ličko-senjske županije, a odazvala su se i okolna društva. Tečaj je uspješno završilo 38 polaznika iz 11 planinarskih društava (»Bačić duliba«, »Crnopac«, »Kamenjak«, »Mala Rava«, »Mrsinj«, »Obzova«, »Paklenica«, »Škamnica«, »Učka«, »Zavižan« i »Željezničar« Gospic). Voditelj tečaja bio je Boris Bjedov, a predavači i voditelji praktičnog dijela Jasna Kosović, Bernarda Huzjak, Tomislav Pavlin, Hrvoje Gold i Sven Pavlaković. Teorijski dio tečaja održan je u dvorani hotela »Velebitno«, a praktični dio na širem području Baških Oštarija. Tečajci su bili smješteni u planinarskoj kući »Vila Velebita« i kampu Baške Oštarije.

Uz tečaj za markaciste, Komisija za planinarske putove HPS-a, u suradnji s vodstvom županijskoga planinarskog saveza koji djeluje na prostoru gdje se održava tečaj, uobičajeno organizira sastanak radi dogовора s predstvincima lokalnih planinarskih udruža o potrebnim aktivnostima. Sastanku na Baškim Oštarijama odazvalo se šest planinarskih udruža i tako je

kroz razgovor o stanju planinarskih putova na području županije i načinu unapređenja suradnje među društvima dogovoren niz konkretnih akcija. Posebno je uočena potreba za poticanjem aktivnosti u novoosnovanim društvima, što kao dobri primjeri potvrđuju PD »Mrsinj« i HPD »Crnopac«. Dogovorena je primopredaja održavanja više postojećih planinarskih putova novim društvima koja su ovim tečajem osposobila svoje markaciste.

Po prvi je put organiziran poseban seminar namijenjen suradnicima Komisije koji se uključuju u pripremu podloga za bazu podataka o planinarskim putovima. Program seminara obuhvatio je računalnu obradu tragova snimljenih GPS uređajima te načine njihova prikazivanja na kartama. Seminaru je prisustvovalo devet polaznika iz sedam planinarskih udruža. Vježbe su vodili markacisti instruktori Boris Bjedov i Hrvoje Gold.

U Gospicu je održan i sastanak s ravnateljem Parka prirode Velebit radi dogovora o načinima unaprjeđenja suradnje. Između ostaloga, dogovoreno je da će HPS dostaviti pregled sadržaja i mjesta postavljanja putokaza, a JU PP Velebit organizirati njihovu izradu i postavljanje.

Boris Bjedov

Vježbe markacista na Baškim Oštarijama

4. skup vodiča društvenih izleta na Belecgradu

U subotu 29. i nedjelju 30. rujna u planinarskom domu »Belecgrad« na Ivanšćici Komisija za vodiče HPS-a organizirala je četvrti Skup vodiča društvenih izleta HPS-a. Domačin je bio HPD »Belecgrad« iz Belca.

Okupilo se pedesetak vodiča i njihovih prijatelja iz planinarskih društava »Vrapče«, »Bilo«, »Zagreb-Matica«, »Belecgrad«, MIV, »Castrum Iovia«, »Međimurje«, »Bundek«, »Gradina«, »Ivančica«, »Zagorske staze«, »Bilogora«, »Krndija«, »Dugi vrh«, »Medveščak«, »Kamenjak« Rijeka, »Dubovac«, »Ludbreg«, »Željezničar« Zagreb, »Horizont VG«, »Velebit« i »Strahinjčica« te predstavnici planinarskih saveza Krapinsko-zagorske i Varaždinske županije.

Vodič Dragutin Valečić otvorio je i vodio skup te s vodičima izveo vježbu sigurnoga kretanja po skliskom terenu uz upotrebu užeta i rukohvata. Ispitna komisija u sastavu Darko Grba i Alan Čaplar, održala je tijekom skupa popravne ispite za A standard, tj. za one kandidate koji su od tečaja u Belcu ove godine ostali dužni pokazati više znanja i vještine na ispitu za vodiče društvenih izleta. Skupu se obratio i Zoran Bistričić, novi pročelnik Potkomisije za vodiče društvenih izleta u Komisiji za vodiče (zadužen za vodiče izvan sustava stanica) te najavio predstojeće mogućnosti za licenciranje i doškolovanje u Vodičkoj službi HPS-a.

Okupljenim vodičima obratio se i pročelnik Komisije za vodiče HPS-a Dorijan Klasnić te ih upoznao s novinama koje donose novi akti Komisije i s pristupom upravljanju vodičkim licencama, standardima obučenosti i mogućnostima koje se otvaraju sudjelovanjem u Vodičkoj službi HPS-a. Brojna pitanja koja su uslijedila potvrđila su prepoznatu potrebu za boljom komunikacijom u Vodičkoj službi i opravdala ovakva vodička okupljanja, koja će se ubuduće održavati kao Zbor vodiča, ali i kao obvezne vježbe stanica vodiča, predviđene ne samo radi osvježavanja znanja i vještina, već i kao prilika za bolje informiranje.

Vodič Alan Čaplar održao je i stručna predavanja o novim standardima u vodičkoj djelatnosti te o propisima koji se tiču i planinara, s posebnim naglaskom na zakonima bitnim za vodiče i cjelokupnu planinarsku udrugu. Oni koje zanimaju te važne teme, a i druge teme iz vodičke djelatnosti, mogu ih upoznati na predavanjima koja Komisija može organizirati u zainteresiranim stanicama vodiča, županijskim i gradskim savezima, planinarskim društvima i klubovima članicama HPS-a.

Uz izlete na Belecgrad i Ivanšćicu, vodiči su se družili i uza zvuke četveročlanoga vodičkog benda, koji je okupljene pjesmom i svirkom proveo kroz sve krajeve Lijepa naše.

Dorijan Klasnić

BRANKO MEŠTRIĆ

Svečanost u Schlosserovu domu

80. obljetnica Schlosserova doma

Planinarski dom na Risnjaku - Schlosserov dom, jedan od poznatijih i planinarima zanimljivijih planinarskih domova u Hrvatskoj, navršio je 18. rujna 2012. 80. obljetnicu postojanja. Nacionalni park Risnjak, ustanova koja posljednjih godina upravlja ovim objektom obilježila je ovu godišnjicu i prigodno organizirala planinarski pohod na Risnjak. Manji broj sudionika uputio se do doma izravno od upravnih zgrada Nacionalnog parka u Crnom Lugu poznatom Horvatovom stazom, dok je veći dio pošao na kraći uspon s Vilja. Po prispjeću svih gostiju ravnatelj Javne ustanove »Nacionalni park Risnjak« Miljenko Gašparac održao je pozdravni govor i ispričao kronologiju planinarskog doma od njegove izgradnje do danas, a za sve pristigle planinare organiziran je i planinarski ručak. Pohod je podržala i delnička stanica HGSS-a. Iako se radi o značajnoj godišnjici poznatog objekta na još značajnijoj hrvatskoj planini, nije se moglo ne primijetiti da se je odaziv planinara bio, unatoč dobroj organizaciji i prekrasnom vremenu, više nego skroman.

Branko Meštrić

Dnevnik »Put Oluje«

Ljetos je tiskan dnevnik »Put Oluje« u nakladi PU »Dinaridi« iz Splita. To je sedmodnevni pohod koji se održava od 30. srpnja do 5. kolovoza, a sastoji se od sedam dionica ukupne dužine 150 km i visinske razlike 7500 metara, na planinama Kamešnici, Troglavu i Dinari. Dnevnik sadrži i osnovne podatke o prirodnim i zemljopisnim osobitostima tih planina, a ukratko je obrađeno i svih sedam dionica toga zanimljivog puta. Osim mjestra za utiskivanje pečata, tu su i savjeti planinara, važne informacije i na kraju karta s ucrtanom trasom puta. Put se može prelaziti bez vremenskog

ograničenja i individualno, no treba imati na umu da je teren prilično zahtjevan i bezvoden. Dnevnik se može naručiti e-mailom na pu.dinaridi@gmail.com ili na mobitel 095/52-59-769.

Darko Gavrić

Spomenik na Velikoj Duvjakuši

Svako vrijeme donosi svoje heroje koji nas svojom nesobičnom žrtvom zaduže i koji zaslužuju da njihova imena ostanu trajno uklesana u kamen. Takav će spomenik buduće naraštaje podsjećati na hrabre ljude koji su za obranu i stvaranje domovine dali svoje živote. Stoga je ove godine na sam Dan državnosti 25. lipnja na vrhu Velikoj Duvjakuši na Troglavu svečano otkriven spome-

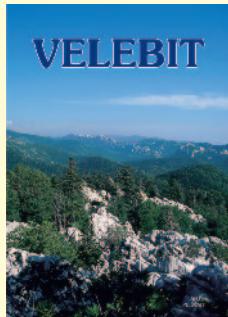
DARKO GAVRIĆ

Spomenik na Velikoj Duvjakuši

nik 31 poginulom branitelju iz Varaždina, pripadnicima legendarnih »Puma«. Uz obitelji i rodbinu poginulih branitelja otkrivanju su prisustvovali predstavnici bran-

PREKO 60% POPUSTA !!!

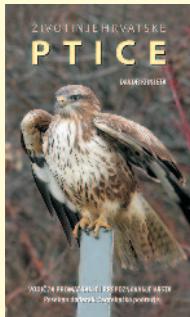

VELEBIT

Autor: **Ante Pelivan**

- fotomonografa
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez

CIJENA: 190,00 kn

PTICE

Autor: **Davor Krnjeta**

- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez

CIJENA: 260,00 kn

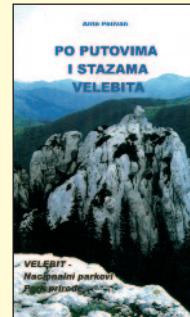
VODIČ PO PRISTUPAČNIM

**ŠPILJAMA I JAMAMA U
HRVATSKOJ**

Autor: **Vlado Božić**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez

CIJENA: 210,00 kn

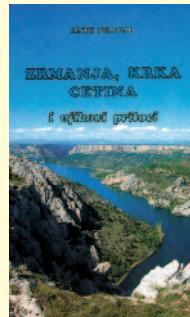

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA

Autor: **Ante Pelivan**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez

CIJENA: 60,00 kn

ZMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci

Autor: **Ante Pelivan**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez

CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn

Sadašnja AKCIJSKA cijena je **290,00 kn**

Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno.

(poštarsina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058

e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

teljskih udruga, vojni izaslanici, predstavnici gradova i općina te planinari i članovi HGSS-a. Inicijator podizanja spomenika bila je Planinarska udruga »Dinaridi« iz Splita, a idejno rješenje i izrada spomenika djelo su triljskoga kamenoklesara i restauratora Antona Vuke. Ovaj je spomenik svjedočanstvo naše bliske prošlosti, a bit će i mjesto okupljanja planinara (planira se pohod na vrh

za Dan državnosti). Vrh Velika Duvjakuša odnedavno je i kontrolna točka Hrvatske planinarske obilaznice pa se na vrhu nalaze pečat i kutija s upisnom knjigom. Uskoro će biti moguće pristup vrhu i novom stazom iz Ježevića preko Modraša, kako se putem nigdje ne bi moralo prelaziti granicu susjedne BiH.

Darko Gavrić

KALENDAR AKCIJA

5. - 11. 11. Planinarski tjedan u Našicama

PD Krdnija, Našice
Branko Grubač, 091/55-69-865

10. - 11. 11. Martinje u Kutjevu

HPD Vidim, Kutjevo
Antun Koren, 099/77-33-483, 091/54-59-153

10. 11. Memorijalni uspon na Strinčijeru

HPD Dubrovnik, Dubrovnik

10. 11. Planinarsko martinje u Ivancu

PK Ivanec, Ivanec
Tomislav Friščić, 098/92-88-413,
tfriscic@pk-ivanec.hr
Stjepan Kuštelega, 091/76-34-655

11. 11. Dan PD-a Pazinka

PD Pazinka, Pazin

11. 11. Martinjsko druženje planinara pri pl. kući Belecgrad

HPD Belecgrad, Belec
Verica Havočić, 098/16-09-056
Katica Bucifal, 049/460-135

11. 11. Pohod na najviši vrh Slavonije

HPD Strmac, Nova Gradiška
Drago Vrbanić, 098/341-704
Željko Brčić, 098/19-52-320

18. 11. Susret planinara na Dilju

HPD Tikvica, Županja
Emilija Marković, 098/349-789
Marko Zorić, 098/94-33-490

2. 12. Memorijalni pohod na Andinu baraku

PD Mališčak, Velika
Drago Štokić, 098/17-10-681
Tomislav Šebalj, 098/90-42-128, 091/11-89-901

2. 12. Uspon na Srd

HPD Dubrovnik, Dubrovnik

8. 12. Planinarska noć u Međimurju

HPD Međimurje, Čakovec
Bogomir Trabe, 091/50-49-566
Magdalena Bistrović, 040/310-955

9. 12. Obilazak Parenzane

PD Čićarija, Buje

9. 12. Međunarodni dan planina - Nepoznati Papuk

Slavonski planinarski savez, HPS i PP Papuk
slavonski.planinari@gmail.com
Otmar Tosenberger, 091/18-14-119, 031/814-119
Miroslav Mesić, 098/416-530, 034/313-030

9. 12. Planinarski bal

PD Glas Istre, Pula

10. - 15. 12. 5. otvorena foto-izložba PD-a Kamenjak

PD Kamenjak, Rijeka
Verdan Grubelić, 091/89-65-552

11. 12. Uspon na Mrsinj povodom Svjetskog dana planina

PD Mrsinj, Korenica
pdmrchin@gmail.com
Marijana Nahod, 091/56-74-329

15. 12. Pohod Fokinom stazom

PD Psunj, Pakrac
pakrac@pdpsunj.hr
Borislav Černi, 098/325-508,
borislav.cerni@po.t-com.hr

15. 12. Noćni pohod na Oštrec

HPD Željezničar, Zagreb

16. 12. Dan PD-a Kamenjak

PD Kamenjak, Rijeka
Verdan Grubelić, 091/89-65-552

21. 12. Zimski uspon na Oštru

PD Željezničar, Gospic
prof. Andrija Benković, 095/84-27-203,
053/574-305

22. 12. Božićno-novogodišnja noć

HPD Malačka - Donja Kaštela, Kaštel Stari
Petar Penga, 099/73-34-866

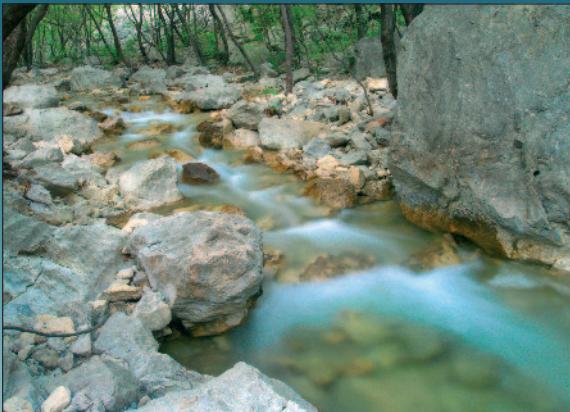
26. 12. Tradicionalni uspon na Snježnicu

HPD Dubrovnik, Dubrovnik

NARUČITE PLANINARSKI KALENDAR ZA 2013. GODINU!

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.plsavez.hr - hps@plsavez.hr
tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624

Nacionalni park Paklenica
Slika gore: Tok Velike Paklenice
Slika dolje: Stijene u klancu Velike Paklenice

Ožujak / March

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SREĐA WEDNESDAY	CETVRTAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUBOTA SATURDAY	NEDJELJA SUNDAY
						4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.plsavez.hr - hps@plsavez.hr

3.-4.1.10. - 11.3. Tolkaj i vodiće dnevničkim izletom. Komisija za vodstvo HPS-a - 4.3. Tradicionalni 50. pohod Žene u planinu i 50. obilježenja pl. obilježnice Nagrada planine, PD Konjic, Bjelovar - 4.3. Tradicionalni 50. pohod Žene u planinu i 50. obilježenja pl. obilježnice Nagrada planine, PD Konjic, Bjelovar - 11.3. Pohod po izabranoj planinarskom putu, izrani planinarski izlet, Pod. - 11.3. Obilježak romarskog puta Bečić - Marija Bistrica, HPS Belograd, Biograd - 13.-27.3. Planinarska škola HPS-a Kapela, HPS Kapela, Zagreb - 24.3. Projektni uspon na Oštira uz akciju Jeden dan za čist okoliš, PD Željezničar, Čapljina - 24.3. Jeden dan za čist okoliš, HPS - 24.3. Našički križni put, PD Kondić, Našice - 25.3. Kunfov pohod - za premjune planinare, PD Sutidgrad, Zagreb - 25.3. Uspon na Nerepolje, HPS Dubrovnik, Dubrovnik - 1.-4.3. tradicionalni uspon na Zarin, PD Skamnica, Brijes

Sredinom studenoga iz tiska izlazi atraktivni zidni kalendar HPS-a za 2013. godinu s odabranim fotografijama planinskih područja u Hrvatskoj. Uz slike planinske prirode, u njemu je pregled svih važnijih akcija u sljedećoj godini i adresar udruga članica HPS-a.

Cijena kalendarja je 35 kuna, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje se određeni broj kalendarova, a HPS društvu potom šalje račun). U narudžbi treba naglasiti hoće li se kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS-a ili ga treba slati poštom, a u tom slučaju u račun će biti uključeni i poštanski troškovi.

Format kalendarova je 48 × 33 cm, a kao i prijašnjih godina, tvrda poštanska omotnica štiti ga od oštećenja na putu do naručitelja.

-33,33%

FERRINO

Trekker

Kabanica za izlete i treking. Zadnji dio može se otvoriti tako da pod kabanicu stane i najveći ruksak. Zatvarač sprijeda po cijeloj dužini. Podesiva kapuljača.

Materijal:	Poliamid
Masa (g):	300
Cijena:	299 kn

Nova cijena: **199,34 kn**

-33,33%

FERRINO

Todomodo

Višenamjenska kabanica. Prisilni šator, signalni prekrivač, bivak vreća, lovilo vode, zaštita od vjetra. Kapuljača sa špagicom. Prednji džep sa zatvaračem koji je ujedno i torbica za oko pojasa.

Materijal:	Poliamid
Masa (g):	330
Cijena:	329 kn

Nova cijena: **219,34 kn**

IGLU ŠPORT

www.iglusport.hr

Zagreb Radnička • Radnička cesta 1a, Zagreb 10000 • T: 01/3700 434

Zagreb Jankomir penjački centar • Velimira Škorpika 11, Zagreb 10000 • T: 01/3496 023

Split • Matošićeva 3, Split 21000 • T: 021/343 423

Rijeka • Vukovarska 67, Rijeka 51000 • T: 051/671 363

Paklenica • Franje Tuđmana 14 (kod benzinske), Starigrad Paklenica 23 244 • T: 023/369 889